

ΑΔΙΑΒΑΘΜΗΤΟ

**ΣΧΟΛΗ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ
8^η Ε.Σ. ΔΙ.ΜΑ.**



ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

**«ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΝΟΠΛΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΚΑΙ
ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ, ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ»**

ΑΠΟ ΤΟΝ

ΣΧΗ (ΜΧ) ΧΑΡΑΛΑΜΠΟ ΑΜΠΑΤΖΙΔΗ

ΙΟΥΝΙΟΣ 2018

ΑΔΙΑΒΑΘΜΗΤΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
ΣΚΟΠΟΣ.....	3
ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ.....	3

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Α»

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ

Η ΧΡΗΣΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ ΓΙΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟΥΣ ΣΚΟΠΟΥΣ

1. Ορισμοί.....	5
2. Ιστορική Εξέλιξη - Παραδείγματα.....	6
3. Στρατιωτική Επιρροή Πέρα από τη Βία του Πολέμου.....	9
4. Τα Όρια της Στρατιωτικής Διπλωματίας.....	11
5. Διάκριση Στρατιωτικής και Αμυντικής Διπλωματίας.....	12

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Β»

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ – ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ – ΚΕΡΔΗ ΚΑΙ ΖΗΜΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ

1. Στρατηγικές Εφαρμογής της Στρατιωτικής Διπλωματίας.....	16
2. Προϋποθέσεις Εφαρμογής της Στρατιωτικής Διπλωματίας	19
3. Κέρδη από την Εφαρμογή της Στρατιωτικής Διπλωματίας.....	20
4. Κίνδυνοι από την Εφαρμογή της Στρατιωτικής Διπλωματίας.....	21
5. Ένοπλες Δυνάμεις και Στρατιωτική Διπλωματία	22

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Γ»

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

1. Προκλήσεις και Απειλές στο Διεθνές Περιβάλλον.....	25
2. Προκλήσεις και Απειλές στο Εγγύς Περιβάλλον.....	27
3. Η Προσαρμογή των Ελληνικών ΕΔ στα Νέα Δεδομένα.....	29
4. Ο Ρόλος των Στελεχών των ΕΔ Κατά την Άσκηση της ΣΔ.....	30
5. Κριτήρια εμπλοκής της Στρατιωτικής Διπλωματίας.....	31
6. Εφαρμογή της Στρατιωτικής Διπλωματίας σε Εθνικό Επίπεδο.....	32
7. Εφαρμογή της Στρατιωτικής Διπλωματίας σε Οργανισμούς και Χώρες	35

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Δ»

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ - ΕΠΙΛΟΓΟΣ

1. Συμπεράσματα	45
2. Προτάσεις	48
3. Επίλογος.....	50

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α» : Βιβλιογραφία	A-1
------------------------------	-----

Σχης (ΜΧ)
Χαράλαμπος Αμπατζίδης
του Χρήστου (ΑΜ: 49598)
Σπουδαστής ΣΕΘΑ/8^η Ε.Σ. ΔΙ.ΜΑ
Λιοπέτρι, 04 Ιουνίου 2018

ΑΤΟΜΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

ΘΕΜΑ: Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις και Στρατιωτική Διπλωματία. Θεωρητικό Πλαίσιο, Τεχνικές και Πρακτικές

«Όταν η βία ξεσπάει, η διπλωματία παραμένει απαραίτητη για την αναπόφευκτη εκείνη ημέρα, κατά την οποία θα επέλθει η εξάντληση και οι φιλοδοξίες θα αναθεωρηθούν¹»

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε κάθε έθνος-κράτος, που αποτελεί ένα θεσμό ελευθερίας, η κρατική κυριαρχία αποτελεί το μέσο για την οργάνωση των διεθνών σχέσεων. Επίσης το έθνος-κράτος αποτελεί το θεσμό που ενσαρκώνει τις οντολογικού περιεχομένου αξιώσεις για συλλογική ελευθερία. Γι' αυτούς τους ουσιαστικούς λόγους σε ένα μη ηγεμονικό κράτος, οι **ένοπλες δυνάμεις** αποτελούν τους προασπιστές της συλλογικής ελευθερίας και έναν από τους σημαντικότερους θεσμούς που μαζί με το **διπλωματικό σώμα**, διαχειρίζονται τα ζητήματα που αφορούν στον διακρατικό βίο στον οποίο αυτοδίκαια συμμετέχει ένα κυρίαρχο κράτος².

Με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και της αντιπαράθεσης Δύσης-Ανατολής, το ισχύον σύστημα αποτροπής βάλλεται από μορφές αυταρχικής πολιτικής διακυβέρνησης που απολαμβάνουν υψηλή υποστήριξη από την κοινή γνώμη και ενίοτε και από το εκλεκτορικό σώμα και οι οποίες παρακινούμενες από θρησκευτικά, ιδεολογικά, φυλετικά, γλωσσικά ή κίνητρα ταυτότητας μπορεί να δημιουργήσουν περιφερειακή ή παγκόσμια αστάθεια, προβάλλοντας μια συμπεριφορά την οποία η Δύση θα θεωρούσε μη ορθολογική. Παρατηρείται επίσης ότι ακόμη και κράτη μέσης ισχύος, υπό την καθοδήγηση τέτοιων ηγεσιών, μπορούν να αποκτήσουν τρομακτική ικανότητα πρόκλησης ζημιάς, ιδιαίτερα εάν αποκτήσουν πρόσβαση σε εξελιγμένα οπτικά συστήματα. Παρόμοιο ενδιαφέρον συγκεντρώνουν και οι ηγέτες φατριών που εμπλέκονται σε εμφύλιους πολέμους³.

¹ Berringe, G.R., *Διπλωματία: Θεωρία και Πρακτική*, Αθήνα:Τουρικής, 2007

² Ήφαιστος, Π., *Οι διεθνείς σχέσεις ως αντικείμενο επιστημονικής μελέτης στην Ελλάδα και στο εξωτερικό*, Αθήνα:Ποιότητα, 2009

³ Ραγιές, Ι.Α., *Η συμμετοχή της Ελλάδας σε επιχειρήσεις υποστήριξης της ειρήνης. Θέματα Πολιτικής και Άμυνας 10*, Αθήνα:ΙΑΑ, Απρίλιος 2001

Η περιοχή της Νοτιοανατολικής Μεσογείου (Βαλκάνια και Αν. Μεσόγειος) έχει υποστεί τα τελευταία χρόνια σημαντικές **γεωοικονομικές** και **γεωπολιτικές** αλλαγές. Πιο συγκεκριμένα η οικονομική κρίση στην ευρωζώνη, οι αναταραχές στην Μέση Ανατολή όπως και η ανακάλυψη νέων κοιτασμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου σε Ισραήλ, Κύπρο και Ελλάδα, έχουν διαταράξει το ισοζύγιο της ασφάλειας στην περιοχή. Παράλληλα, οι κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές που επέφερε η «Αραβική Άνοιξη», η χρονίζουσα συριακή κρίση και το φαινόμενο του ισλαμικού φονταμενταλισμού, στο πρόσωπο κυρίως του «Ισλαμικού Κράτους», αποσταθεροποιούν την ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής, οδηγώντας ορισμένες χώρες ακόμα και σε κατάρρευση.

Η **γεωστρατηγική** θέση της Ελλάδας, ευρισκόμενη στο σταυροδρόμι τριών ηπείρων, την τοποθετεί στο επίκεντρο πολιτικών, οικονομικών και ενεργειακών εξελίξεων. Τα θαλάσσια σύνορα της Ελλάδας, είναι ταυτόχρονα και τα νοτιοανατολικά σύνορα της Ευρώπης, καθιστώντας τη χώρα μας ως την κύρια πύλη επικοινωνίας της Ευρωπαϊκής Ηπείρου με την Ασία και την Αφρική, μέσω της οποίας διέρχονται πολιτισμικές, εμπορικές, και ενεργειακές ροές, αλλά και μεταναστευτικές ή προσφυγικές, όταν οι ένοπλες συγκρούσεις σε γειτονικές χώρες εξαναγκάζουν τεράστιες ομάδες ανθρώπων να αναζητήσουν νέο τόπο για να επιβιώσουν.

Η Ελλάδα, ενώ εξακολουθεί να αντιμετωπίζει συμβατική στρατιωτική απειλή από γείτονα χώρα, σύμμαχο και δυνητικά εταίρο στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ταυτόχρονα καλείται να διαχειριστεί νέες αναδυόμενες μορφές απειλών και προκλήσεων ασφαλείας. Ορισμένες από αυτές δεν είναι αμιγώς στρατιωτικής φύσεως, αλλά **υβριδικής**. Η τρομοκρατία, οι κλιματικές αλλαγές, η μετανάστευση, οι συνέπειες φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών, αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα⁴.

Σε ένα τέτοιο περιβάλλον, η **αποτροπή** μετατρέπεται σε μια πιο λεπτή και ουσιαστική διαδικασία, κατά την οποία η στρατιωτική δράση (military action) οφείλει για πρώτη φορά σε τέτοιο βαθμό, να συντονίζεται στενά με τα πολιτικό-διπλωματικά και οικονομικά όργανα διεθνών οργανισμών. Παράλληλα με την κύρια προσπάθεια να διατηρούνται συνθήκες σταθερότητας, οι δυνητικοί εχθροί πρέπει να μεταπείθονται με τη χρήση ισχυρών και χρονικά κατάλληλων διπλωματικών δηλώσεων. Οι κινήσεις αυτές υποστηρίζονται από μια κινητικότητα της στρατιωτικής δύναμης όταν και όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο. Η κινητικότητα αυτή έχει ως στόχο την πρόληψη ένοπλων συγκρούσεων, αλλά και τον έλεγχο, την καταστολή, τη διαχείριση και την επιτήρησή τους. Η δράση αυτή έχει λάβει κατά καιρούς, μια σειρά ονομασιών από τις οποίες αυτή της **στρατιωτικής**

⁴ Από την ομιλία με θέμα «Εθνική Αμυντική Πολιτική & Στρατηγικός σχεδιασμός εν μέσω Γεωπολιτικών αναταράξεων» του Α/ΓΕΕΘΑ στην EXPOSEC-DEFENSEWORLD, στις 13 Απρ 16

διπλωματίας (military diplomacy) παράγει τις ηπιότερες επιστημονικές διαφωνίες καθώς και πολιτικές αντιθέσεις⁵.

ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός της παρούσας διατριβής είναι να προσδιορίσει τον όρο Στρατιωτική Διπλωματία, να αναλύσει τις μορφές (τεχνικές και πρακτικές) που λαμβάνει διαχρονικά, να τη διακρίνει από την Αμυντική Διπλωματία, να οριοθετήσει τη χρησιμοποίησή της, να την τοποθετήσει στην Ελληνική πραγματικότητα και να καθορίσει τους πιθανούς ρόλους και αποστολές των Ενόπλων Δυνάμεων και των στελεχών τους στο πλαίσιο της εθνικής στρατηγικής σε περιόδους ειρήνης και κρίσεως.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

1. Η βαθύτερη ενσωμάτωση της Ελλάδας στο Ευρωπαϊκό οικονομικό και πολιτικό οικοδόμημα και στην εξελισσόμενη πολιτική ασφάλειας της ΕΕ αποτελεί σταθερή προτεραιότητα. Ταυτόχρονα, παραμένει στόχος η διατήρηση των καλών σχέσεων με τις ΗΠΑ, δηλαδή με τον κυριότερο στρατηγικό δρώντα στην ανατολική Μεσόγειο. Ο προσανατολισμός της χώρας θα συνεχίσει να είναι Ευρω-Ατλαντικός, με μια σχετικά αργή αλλά σταθερή μετατόπιση προς τον Ευρωπαϊκό πυλώνα.

2. Οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα της Ελλάδος, που απορρέουν από τη συμμετοχή στους παραπάνω διεθνείς οργανισμούς, την καθιστούν παράγοντα σταθερότητας και ειρήνης στην εγγύς περιοχή.

3. Το σύστημα ασφαλείας θα συνεχίσει να στηρίζεται σε θεσμούς συλλογικής ασφάλειας και συνεργασίας, που θα λειτουργούν στο πλαίσιο των αρχών και αποφάσεων του ΟΗΕ.

4. Θα υφίσταται η ελληνική πολιτική βούληση για συνέχιση υποστήριξης και ενδυνάμωσης των στρατιωτικών διπλωματικών ενεργειών, μεταξύ κρατών και διεθνών οργανισμών, οι οποίες θα αποσκοπούν στη στήριξη διπλωματικών πρωτοβουλιών πολιτικού επιπέδου, για υλοποίηση αποφάσεων εξωτερικής πολιτικής.

5. Η αναθεωρητική στάση της Τουρκίας, αλλά και η ένταση στις διπλωματικές σχέσεις με την Ελλάδα και την ΕΕ, ειδικά μετά το πραξικόπημα του καλοκαιριού του 2016, δεν πρόκειται να μεταβληθούν και πιθανόν να οδηγήσουν σε κατάρρευση της ενταξιακής διαδικασίας της Τουρκίας στην ΕΕ.

⁵ Ραγιές, Ι.Α., Δημόσια Διπλωματία & Στρατηγική Επικοινωνία σε Πολυεθνικές Στρατιωτικές Επιχειρήσεις Διαχείρισης Κρίσεων, Αθήνα:Σταμούλης, 2014, σελ. 69

6. Οι ΗΠΑ θα συνεχίσουν να παραμένουν πρώτη παγκόσμια δύναμη ακολουθούμενες από τη Ρωσία και την Κίνα, ενώ οι νέες αναδυόμενες δυνάμεις (Ινδία, Βραζιλία, κλπ) θα συνεχίσουν την προσπάθειά τους για ανάδειξη, αλλά όχι σε βαθμό που θα ανατρέψουν τις υπάρχουσες παγκόσμιες ισορροπίες ισχύος.

7. Δεν προβλέπεται για το άμεσο μέλλον, αύξηση των ελληνικών αμυντικών δαπανών. Αντιθέτως, μάλλον θα συνεχιστεί η τάση μείωσης των εν λόγω δαπανών στο μέλλον. Τα δημογραφικά δεδομένα της χώρας δεν θα βελτιωθούν, έχοντας ως αποτέλεσμα έναν μικρότερο και γηρασμένο πληθυσμό με αρνητικές συνέπειες και για τις Ένοπλες Δυνάμεις.

8. Οι Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις για το άμεσο μέλλον θα έχουν μια πρωτεύουσα και μια δευτερεύουσα αποστολή. Η πρωτεύουσα αποστολή θα είναι η αποτροπή εξωτερικών απειλών και προκλήσεων ενάντια στην εδαφική ακεραιότητα και τα ζωτικά εθνικά συμφέροντα. Η δευτερεύουσα αποστολή θα είναι η συμμετοχή σε Ευρωπαϊκές ή Νατοϊκές πολυεθνικές δυνάμεις και σε διεθνείς ειρηνευτικές και σταθεροποιητικές αποστολές, υπό την αιγίδα του ΟΗΕ και την επιχειρησιακή διοίκηση της ΕΕ ή του ΝΑΤΟ. Μια ακόμη αποστολή, συμπληρωματική της δευτερεύουσας, θα είναι η συνδρομή στην αντιμετώπιση ζητημάτων ασφαλείας που προκύπτουν κυρίως λόγω της μετανάστευσης και της τρομοκρατίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Α»

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ Η ΧΡΗΣΗ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΔΥΝΑΜΗΣ ΓΙΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟΥΣ ΣΚΟΠΟΥΣ

1. Ορισμοί

Η **διπλωματία** είναι κατά βάση, μια πολιτική δραστηριότητα που με τον υψηλό βαθμό επινοητικότητας και δεξιοτήτων της, αποτελεί κύριο συστατικό της ισχύος. Βασική της επιδίωξη είναι να παρέχει στα κράτη τη δυνατότητα να επιτύχουν τους στόχους της εξωτερικής τους πολιτικής χωρίς να προσφύγουν στη βία, την προπαγάνδα ή το νόμο. Συνεπώς, η διπλωματία συνίσταται στην επικοινωνία μεταξύ αξιωματούχων που σκοπό της έχει την προώθηση της εξωτερικής πολιτικής είτε με επίσημη συμφωνία είτε με σιωπηρή διευθέτηση. Αν και συμπεριλαμβάνει διακριτές δραστηριότητες, όπως η συλλογή πληροφοριών, η αποσαφήνιση προθέσεων και η δημιουργία κλίματος καλής θέλησης, δεν αποτελεί έκπληξη το ότι μέχρι να αποδοθεί ο όρος «διπλωματία» από τον Ιρλανδό πολιτικό ηγέτη και εξέχοντα φιλόσοφο και συγγραφέα Edmund Burk, το 1796, ήταν ευρέως γνωστές ως «διαπραγματεύσεις» - από δε τον καρδινάλιο Ρισελιέ ως «διαρκής διαπραγμάτευση» (negotiation continuelley)⁶.

Η διπλωματία δεν ασκείται μόνο από επαγγελματίες διπλωμάτες, αλλά και από άλλους αξιωματούχους ή και ιδιώτες υπό την καθοδήγηση των πρώτων. Ασκείται επίσης μέσω διαφόρων διαύλων πέραν των παραδοσιακών μονίμων διπλωματικών αποστολών. Μαζί με την **ισορροπία ισχύος**, την οποία ενισχύει και αντανακλά, η διπλωματία είναι ο πιο σημαντικός θεσμός της σύγχρονης κοινότητας κρατών⁷.

Παραδοσιακά ο όρος «διπλωματία» χρησιμοποιείται για να περιγράψει τη δράση και αλληλεπίδραση εκπροσώπων κυβερνήσεων και αξιωματούχων μέσω χρήσης συγκεκριμένου πλαισίου δεξιοτήτων, γνώσεων και εμπειρίας, έτσι ώστε να διαμορφωθεί και να υλοποιηθεί το πλέγμα των εξωτερικών σχέσεων ενός κράτους. Γνωστή και ως «**σκληρή διπλωματία**» (hard diplomacy), διεξάγεται ως επίσημη κρατική δράση με στόχο την επίτευξη προσδιορισμένων στόχων και μέσω των οποίων αποσκοπούν στο να βελτιώνουν τις διεθνείς σχέσεις σε μια αμοιβαία και αμφίδρομη σχέση⁸.

⁶ Berringe, G.R., *Διπλωματία: Θεωρία και Πρακτική*, Αθήνα: Τουρίκης, 2007, σελ. 21

⁷ Berringe, G.R., οπ.π.

⁸ Ραγιές, Ι.Α., *Δημόσια Διπλωματία & Στρατηγικής Επικοινωνία* οπ.π., σελ. 40-41

Σε αντιδιαστολή με την παραδοσιακή διπλωματία, η **δημόσια διπλωματία** (Public Diplomacy) –ως ήπια δύναμη- θέτει ως προαπαιτούμενο την αρχή ότι η συζήτηση και η αμοιβαία κατανόηση είναι κομβικοί παράγοντες για την επίτευξη των στόχων της εξωτερικής πολιτικής μιας χώρας⁹. Η Δημόσια Διπλωματία αποτελεί μια εύκολη στη χρήση έννοια που περικλείει μια ευρεία σειρά προγραμμάτων πληροφόρησης και πολιτισμού, τα οποία στοχεύουν στην εθνική και διεθνή κοινή γνώμη¹⁰. Η Δημόσια Διπλωματία αναφέρεται στην επιρροή που έχει η δημόσια συμπεριφορά στη σύλληψη και εκτέλεση δράσεων εξωτερικής πολιτικής και περιλαμβάνει όψεις της διεθνούς πολιτικής πέρα από την παραδοσιακή διπλωματία, όπως επηρεασμός κοινής γνώμης ξένων χωρών, αλληλοσύνδεση ιδιωτικών ομάδων και συμφερόντων μιας χώρας με εκείνα άλλων χωρών, καταγραφή της επίδρασης των διεθνών σχέσεων- επικοινωνιών και ανταλλαγών στον σχεδιασμό αμυντικής πολιτικής και την ανάπτυξη νέων διόδων επικοινωνίας μεταξύ επιστημόνων των διεθνών σχέσεων και της επικοινωνίας, διπλωματών και ξένων ανταποκριτών ΜΜΕ, σε μια διαδικασία διαπολιτισμικής επαφής¹¹.

Η **στρατιωτική διπλωματία** αποτελεί τη νέου τύπου προσέγγιση στην επίλυση συγκρούσεων (conflict resolution) μέσω της εμπλοκής και χρήσης της στρατιωτικής δύναμης από Ένοπλες Δυνάμεις, συμμαχίες ή συνασπισμούς κρατών. Αφορά τόσο τη στρατιωτική παρουσία (military presence) σε περιοχές/θέατρα αστάθειας ή/και ενδιαφέροντος, όσο και τη στρατιωτική δράση (military action), την εμπλοκή δηλαδή στρατιωτικής δύναμης, καθώς και την παρακολούθηση των επιπτώσεων που η χρήση της συνεπάγεται. Η στρατιωτική δράση έχει τη μορφή της συντονισμένης συμμαχικής ισχύος (multinational engagement) και στοχεύει αποκλειστικά στην υποστήριξη της διπλωματικής δραστηριότητας¹².

2. Ιστορική Εξέλιξη - Παραδείγματα

Παραδοσιακά, οι χώρες με ναυτική υπεροπλία, χρησιμοποίησαν το ναυτικό τους ως εργαλείο για την προώθηση των εθνικών τους συμφερόντων. Η απειλή χρήσης στρατιωτικής δύναμης με τη επίδειξη ναυτικής δύναμης σε ανοικτές θάλασσες ή την έκφραση της δικαιοδοσίας στην επικράτεια ενός άλλου κράτους, αποτέλεσαν την ανατολή της στρατιωτικής διπλωματίας.

Ήδη από την αρχαιότητα, κατά τη διάρκεια του Πελοποννησιακού Πολέμου, μια υπερδύναμη της εποχής, η **Αθήνα**, αποστέλλει στο μικρό νησί της Μήλου κατά το 416 π.Χ. διπλωμάτες και απαιτεί μέσω αυτών την πλήρη συμμόρφωση με τις επιταγές, που η ίδια θέτει, διαφορετικά τους απειλεί με άμεση στρατιωτική επέμβαση. Ταυτόχρονα, για να επιβάλει την άποψή της, έχει

⁹ Ibid, σελ. 41

¹⁰ Ibid, σελ. 37

¹¹ Ibid, σελ. 42

¹² Ibid, σελ. 72

συγκεντρώσει πρωτοφανή στρατιωτική δύναμη αποτελούμενη από 3.000 οπλίτες που επιβαίνουν σε στόλο αποτελούμενο από 30 περίπου πλοία¹³.

Κατά το 19^ο αιώνα που άκμασαν οι αποικιακές αυτοκρατορίες και έλαβαν χώρα ιμπεριαλιστικές επεκτάσεις, παρουσιάζεται η κατ' εξοχή περίοδος της ωμής προβολής στρατιωτικής ισχύος για την εξασφάλιση πλεονεκτημάτων μέσω διαπραγματεύσεων και συνθηκών.

Η **Μεγάλη Βρετανία**, ως η μεγαλύτερη αποικιοκρατική δύναμη ήταν αυτή που χρησιμοποίησε συστηματικότερα τη στρατιωτική ισχύ για να εξασφαλίσει επιρροή και εμπορικά προνόμια. Ήδη από το 1830, οι λεγόμενοι «πόλεμοι του οπίου» με την Κίνα, είχαν αυτό το σκοπό και ως εκ τούτου, εξασφάλισαν προνομιακή παρουσία, ετεροδικία και έλεγχο των λιμανιών εισαγωγής σε βρετανικά και άλλα δυτικά συμφέροντα. Επίσης από το 18^ο αιώνα, στο πνεύμα αυτής της λογικής, δημιούργησε μια γενιά ικανότατων στρατιωτικών-διπλωματών. Αυτοί σκοπό είχαν να εξασφαλίσουν τον έλεγχο της πλούσιας και στρατηγικής από απόψεως θέσης, περιοχή του Ρυηζαβ στις βορειοδυτικές Ινδίες και τον έλεγχο των προσβάσεων από και προς το Αφγανιστάν, που αποτελούσε προϋπόθεση για την ασφάλεια της Βρετανικής Αυτοκρατορίας στην Ινδική χερσόνησο¹⁴.

Παρόμοια τακτική εφάρμοσε και σε βάρος της νεοσύστατης Ελλάδας τον Ιανουάριο του 1850, όταν απέκλεισε τα ελληνικά λιμάνια με κανονιοφόρους και κατάσχεσε ελληνικά πολεμικά και εμπορικά πλοία. Αφορμή στάθηκε η προστασία των δικαιωμάτων ενός βρετανού υπηκόου (Δον Πασίφικο), ο οποίος είχε αδικηθεί από την ελληνική πολιτεία, αλλά απώτερος πολιτικός στόχος ήταν η αποτροπή της διαφαινόμενης προσέγγισης Ελλάδας και Γαλλίας που βρισκόταν σε εξέλιξη. Η ενέργεια αυτή έμεινε στην ιστορία ως *Διπλωματία των Κανονιοφόρων* («*Gunboat diplomacy*») και έκτοτε, έτσι ορίζεται κάθε ωμή, εκβιαστική, βίαιη ενέργεια, με απειλή χρησιμοποίησης πολεμικών μέσων προσκειμένου να επιτευχθούν πολιτικοί στόχοι¹⁵.

Άλλη χαρακτηριστική περίπτωση είναι αυτή των **Ηνωμένων Πολιτειών** της Αμερικής που απέστειλαν κατά το 1853, μία ναυτική μοίρα υπό τον ανώτερο αξιωματικό Matthew Perry, ο οποίος έλαβε εντολή από τον Αμερικανό Πρόεδρο Millard Fillmore να επιβάλει το άνοιγμα των Ιαπωνικών λιμανιών στο αμερικανικό εμπόριο, κάνοντας χρήση της «Διπλωματίας των Κανονιοφόρων», εάν ήταν απαραίτητο. Έτσι λοιπόν με μία επίδειξη δύναμης, υποχρεώθηκε η Ιαπωνία να τερματίσει την παραδοσιακή της απομόνωση και να ανοίξει τα λιμάνια της σε αμερικανικά εμπορικά πλοία και εμπορεύματα, συνάπτοντας συμφωνίες και παραχωρώντας προνόμια. Η αμερικανική αυτή παρέμβαση είχε ως παρεπόμενη σημαντική συνέπεια, την κατάρρευση του φεουδαρχικού συστήματος και τη

¹³ Πλατιάς, Α. & Κολιόπουλος, Κ., *Thucydides and the Origins of Strategy*, Hurst-Columbia:University Press, 2009

¹⁴ Κωνσταντίνου, Δ., «Οι νέες αποικιακές δυνάμεις του 18^{ου} αιώνα», <https://istoriatexnespolitismos.wordpress.com>

¹⁵ Ινστιτούτο Πειραιϊκών Μελετών, Πειραιϊόγραμμα Ιστορίας & Πολιτισμού, <http://pireorama.blogspot.gr>

συνειδητή εκ των έσω ανάληψη διαδικασίας εισαγωγής της Ιαπωνίας στις σύγχρονες εξελίξεις – τουλάχιστο σ' ό,τι αφορά την οργάνωση του Κράτους και των υποδομών, προσαρμόζοντας την παραδοσιακή κοινωνική νοοτροπία στις νέες καταστάσεις¹⁶.

Σε κάθε περίπτωση είναι η ναυτική δύναμη που αποτελεί διαχρονικά την έκφραση του δόγματος που συνέδεε την ναυτική ισχύ με την διεθνή πολιτική των κρατών. Η βρετανική θεωρία επηρέασε αδιαμφισβήτητα και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Το αργοπορημένο ενδιαφέρον των αμερικανών σχετικά με τους ανταγωνισμούς αποικιακής επιρροής, μεταφράστηκε με την αποστολή μίας δεκαεξί θωρηκτών, που ονομάστηκε «The Great White Fleet». Στις 16 Δεκεμβρίου του 1907, ο πρόεδρος Roosevelt επιθεώρησε την αναχώρηση του «Μεγάλου Λευκού Στόλου». Ο στόλος θα περιέπλεε τον κόσμο, επιδεικνύοντας την αυξανόμενη ισχύ των ΗΠΑ. Το ταξίδι αυτό, αποτελεί ένα έξοχο παράδειγμα εξάσκησης στρατιωτικής διπλωματίας. Ο στόλος διήλθε από 20 χώρες σε διάστημα 14 μηνών. Ο σημαντικότερος σταθμός ήταν η επίσκεψη στην Ιαπωνία, από την αυξανόμενη οικονομική και στρατιωτική ισχύ της οποίας αισθάνονταν απειλούμενες οι ΗΠΑ. Ο διοικητής του Στόλου Ναύαρχος Πέρρυ και το επιτελείο του, επιδεικνύοντας υψηλή διπλωματική δεινότητα, επηρέασαν σημαντικά τη στάση, την αντίληψη και την πολιτική των Ιαπώνων αξιωματούχων με τους οποίους ήρθαν σε επαφή. Δημιούργησαν άριστη εικόνα για τις στρατιωτικές δυνάμεις των ΗΠΑ, και κατ' επέκταση και για τους πολίτες και την κυβέρνηση της χώρας. Καλλιέργησε την καλή θέληση μεταξύ των δύο χωρών, και εκτόνωσε τις εντάσεις οι οποίες διαφορετικά θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε ανοικτή σύγκρουση. Αποτέλεσε μία πράξη προβολής ισχύος με στρατιωτικά μέσα, για **υποβοήθηση** της αμερικανικής διπλωματίας¹⁷.

Τέλος, ως μία ακόμη περίπτωση αξιοποίησης της στρατιωτικής ισχύος για επίτευξη διπλωματικών στόχων μπορούν να θεωρηθούν και οι «στρατιωτικές αποστολές». Με αυτές χώρες με υψηλό επίπεδο στρατιωτικής οργάνωσης απέστειλαν σε μικρότερες χώρες, που επιθυμούσαν να οργανώσουν τις ένοπλες δυνάμεις τους, στρατιωτικά στελέχη που αναλάμβαναν το έργο αυτό. Οι στρατιωτικές αυτές αποστολές, διαμόρφωναν τη νοοτροπία και τον προσανατολισμό του στρατιωτικού μηχανισμού αλλά είχαν και την ευκαιρία να καλλιεργήσουν επιρροή και προσβάσεις με πολλαπλά οφέλη. Ως τέτοια μπορεί να θεωρηθεί η γαλλική αποστολή που κλήθηκε από τον Ελ. Βενιζέλο, προκειμένου να αναδιοργανώσει τις Ένοπλες Δυνάμεις, μετά τον πόλεμο του 1897¹⁸.

¹⁶ USA Historian "Diplomacy and Westward Expansion 1830-1860", <https://history.state.gov>

¹⁷ Kennedy Hickman, Military History Expert, "Circling the Globe: The Voyage of the Great White Fleet", <http://militaryhistory.about.com>

¹⁸ Κολιόπουλος, Κ., *Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*, Αθήνα: Ποιότητα, σελ. 148

3. Στρατιωτική Επιρροή Πέρα από τη Βία του Πολέμου

Ο Κινέζος στρατηγιστής **Sun Tzu** στο έργο του «Η τέχνη του πολέμου», εισάγει τη σύνδεση μεταξύ των στρατιωτικών δραστηριοτήτων, της διπλωματίας και άλλων στοιχείων της εθνικής ασφάλειας. «Το αποκορύφωμα της επιδεξιότητας δεν είναι το να νικήσεις εκατό φορές σε εκατό μάχες, αλλά το να υποτάξεις τον εχθρό χωρίς μάχη», αναφέρει χαρακτηριστικά. Υποστηρίζει δηλαδή ότι η πιο σημαντική δεξιότητα ενός ηγέτη είναι η γνώση της σκέψης του αντιπάλου καθώς και η εφαρμογή μιας στρατηγικής με σκοπό να υποταχθεί ο αντίπαλος χωρίς τη διεξαγωγή μάχης. Παρουσιάζει επίσης την άποψη ότι ο ικανός ηγέτης χρησιμοποιεί όλα τα μέσα που έχει στη διάθεσή του για να διαμορφώσει το περιβάλλον, είτε για να αποφύγει εντελώς τον πόλεμο, είτε για να εξασφαλίσει τη νίκη αν ο πόλεμος καταστεί αναπόφευκτος. Έχουμε επομένως μια πρώτη θεμελίωση της άποψης ότι οι στρατιωτικές δραστηριότητες εν γένει, έχουν σημαντική αποτρεπτική συμβολή, πέρα από το στενό πεδίο της μάχης¹⁹.

Η ισχύς είναι αναπόσπαστο, αν όχι το σημαντικότερο στοιχείο της διπλωματίας ενός κράτους στην προσπάθειά του να κατακτήσει και να διατηρήσει ισχυρή θέση και ρόλο στη διεθνή πολιτική. Η ποιότητα της διπλωματίας συνδυάζει εκείνους τους διαφορετικούς παράγοντες που προσδιορίζουν την εθνική ισχύ, σε ένα ολοκληρωμένο σύνολο, τους δίνει κατεύθυνση και βάρος, και ξυπνά τις λανθάνουσες δυνατότητές τους, δίνοντάς τους την πνοή της πραγματικής ισχύος²⁰. Σε αυτό το πλαίσιο η στρατιωτική δύναμη αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους συντελεστές ισχύος, η δε χρησιμοποίησή της από την διπλωματία λειτουργεί ενισχυτικά στην επιτυχία της.

Ο Φρειδερίκος ο Β' της Πρωσίας κατά το 18^ο αιώνα, εισάγει τη διασύνδεση στρατιωτικών και διπλωματικών δραστηριοτήτων, ως ολοκληρωμένων εργαλείων στο οπλοστάσιο ενός κράτους. Ο Φρειδερίκος εφάρμοσε στην πράξη την επίσημη διπλωματία ως Βασιλιάς της Πρωσίας και αναφέρθηκε εκτενώς στη σημασία της εθνικής και στρατιωτικής διπλωματίας, στις οδηγίες που εξέδιδε στους στρατηγούς του. Αν και ο Φρειδερίκος δεν αποκαλούσε τις συγκεκριμένες ενέργειες «στρατιωτική διπλωματία», αυτός και οι στρατηγοί του διαπραγματεύονταν με ξένες δυνάμεις σε μια προσπάθεια να διαμορφώσουν το περιφερειακό τους περιβάλλον. Οι ενέργειές αυτές του επέτρεψαν να βελτιώσει τόσο τη στρατηγική θέση της χώρας του, όσο και την επιχειρησιακή ετοιμότητα του στρατεύματός του.

Εμβαθύνοντας περαιτέρω, ο επόμενος μεγάλος στρατιωτικός νους της Πρωσίας, ο Κάρλ φον **Κλαούζεβιτς**, συνέχισε να επεκτείνεται στην πολυσύνθετη φύση της στρατιωτικής επιρροής πέρα από την παραδοσιακή μάχη. Στο έργο του

¹⁹ Ραγίς, Ι.Α., & Ευριβιάδης, Μ., *Ερμηνευτικό Εγχειρίδιο Αγγλικών Όρων Στρατιωτικής Διπλωματίας*, Αθήνα: Σιδέρης/ΙΑΑ, 2000, σελ. 23-25

²⁰ Han J. Morgenthau, *Politics Among Nations*, 5th Edition (New York: Alfred A. Knopf, 1973), σελ. 42

«Περί του πολέμου», θεμελιώνει την πολυεπίπεδη φύση της στρατιωτικής δραστηριότητας, τόσο ως εργαλείο εχθροπραξιών, όσο και ως εργαλείο εφαρμογής της πολιτικής. Έχοντας κατά νου τη σχέση μεταξύ στρατιωτικής και πολιτικής δραστηριότητας, διαπιστώνει την ανάγκη ο στρατιωτικός ηγέτης να αποκτήσει διττή επιδεξιότητα και στους δύο παραπάνω τομείς. Πρέπει δηλαδή να κατανοεί τους αντικειμενικούς σκοπούς της εθνικής πολιτικής και να χρησιμοποιεί την κατάλληλη μορφή ισχύος για να τους επιτύχει. Θεωρεί απολύτως απαραίτητη την ενοποίηση διπλωματικών και στρατιωτικών δραστηριοτήτων και καταλήγει στη διαπίστωση ότι η αδιάρρηκτη φύση των στρατιωτικών και πολιτικών δραστηριοτήτων, δημιουργεί και προάγει την ιδέα του πολιτικο-στρατιωτικού ηγήτορα, υπονοώντας τη δυναμική της στρατιωτικής διπλωματίας.

Ο Αμερικανός στρατηγικός νους του 19^{ου} αιώνα, ναύαρχος Άλφρεντ Μάχαν, ανέπτυξε τη θεωρία της θαλάσσιας ισχύος εισάγοντας αυτή τη θεωρία, ως μέσο επίτευξης διπλωματικών, πληροφοριακών, στρατιωτικών και οικονομικών σκοπών, με τη χρήση της θαλάσσιας στρατιωτικής διπλωματίας. Στο έργο του «Η Επιρροή της Ναυτικής Ισχύος στην Ιστορία 1600-1783», ανέπτυξε ένα θεωρητικό μοντέλο για την επέκταση της παγκόσμιας επιρροής των ΗΠΑ στηριζόμενος στις αρχές της θαλάσσιας κυριαρχίας μέσω της ναυτικής υπεροχής και του συνδυασμού ναυτικού εμπορίου, υπερπόντιων αποικιών και προνομιακής πρόσβασης σε ξένες αγορές που παράγει εθνική ισχύ και πλούτο. Ο κρίσιμος παράγοντας για την επιτυχία αυτής της κυριαρχίας, είναι η ικανότητα της χώρας στο εμπόριο και τη ναυτιλία. Αυτή η υποδομή είναι ζωτικής σημασίας για την ικανότητα του έθνους να προβάλλει τη ναυτική του ισχύ κατά τη μετάβασή του σε εμπόλεμη κατάσταση. Η θέση του Μάχαν, εισάγει και την οικονομική παράμετρο στην περίπλοκη σύνδεση των διπλωματικών και στρατιωτικών συνιστωσών της εθνικής ισχύος²¹.

Η Στρατιωτική Διπλωματία λοιπόν επιζητά την εμπλοκή των Ενόπλων Δυνάμεων, αποσκοπώντας στην εκμετάλλευση της χρησιμότητας της στρατιωτικής δύναμης την οποία αυτές κατέχουν και διαχειρίζονται. Αποσκοπεί στη χρησιμοποίηση των στρατιωτικών ικανοτήτων των Ενόπλων Δυνάμεων σε επιχειρησιακό, κυρίως, επίπεδο (operational level). Η Στρατιωτική Διπλωματία καλείται ουσιαστικά να λειτουργήσει σε ένα πλαίσιο το οποίο έχει προσδιοριστεί μέσα από διαδικασίες της κλασικού τύπου διπλωματίας. Παρέχει σοβαρές ευκαιρίες και διευρύνει το πεδίο δράσης, αλλά εμπεριέχει σημαντικούς κινδύνους έκθεσης, ήττας και μείωσης κύρους²².

²¹ Κυριακίδης, Κ., Από τον Μάχαν στον Κόρμπιτ: Θεωρίες Ναυτικής Ισχύος και Διαχρονική Εφαρμογή Ναυτικής Στρατηγικής στις Ελληνικές Θάλασσες, <http://www.geetha.mil.gr>

²² Ραγιές, Ι.Α., Δημόσια Διπλωματία & Στρατηγική Επικοινωνία, οπ.π., σελ. 72

4. Τα Όρια της Στρατιωτικής Διπλωματίας

Με την παραδοσιακή προσέγγιση, η στρατιωτική κινητοποίηση, πραγματική ή δυνητική που σκοπό έχει να επιβάλλει τη βούληση ενός κράτους σε ένα άλλο, είναι γνωστή ως Στρατιωτική Διπλωματία. Ενώ αρχικά η Στρατιωτική Διπλωματία έδειχνε, και ενδεχομένως και η ίδια να το επεδίωκε, ότι εστιάζει αποκλειστικά στον τομέα της ασφάλειας και τη χρήση στρατιωτικής ισχύος, σταδιακά, μετεξελίχθηκε και ανέπτυξε μια ευρεία σειρά εργαλείων στοχευμένων σε τομείς όπως οικοδόμηση προϋποθέσεων κατανόησης και αμοιβαίας εμπιστοσύνης, καθώς και επιρροή, όχι μόνο στελεχών των Ενόπλων Δυνάμεων, αλλά και ανώτερων κυβερνητικών αξιωματούχων άλλων πολιτικών δομών, οι οποίοι συνολικά εμπλέκονται σήμερα στο ευρύτερο πεδίο της ασφάλειας και της διπλωματίας. Πέρα δηλαδή από τη χρησιμοποίηση της στρατιωτικής δύναμης καθαυτής, η Στρατιωτική Διπλωματία είχε και μια διαφορετική, πιο ήπια μορφή, αυτή της στρατιωτικής συνεργασίας και βοήθειας. Ιστορικά η στρατιωτική συνεργασία και βοήθεια ήταν κύμα της επικρατούσας διεθνούς *realpolitik* και μέσο της διατήρησης της ισορροπίας δυνάμεων, υποστηρίζοντας τους συμμάχους και εξισορροπώντας τους εχθρούς²³.

Τα κράτη συνεργάζονταν στη διαδικασία στρατιωτικής συνεργασίας και παροχής στρατιωτικής βοήθειας με άλλα κράτη με σκοπό την αντιστάθμιση της ισχύος, την αποτροπή, τη διατήρηση ή τη δημιουργία σφαιρών επιρροής, την προαγωγή εμπορικών συμφερόντων ακόμη και για την υποστήριξη φίλων καθεστώτων προκειμένου αυτά να καταστείλουν τους εσωτερικούς τους αντιπάλους²⁴. Παραδείγματα τέτοιας συνεργασίας αποτελούσαν η πρακτική διορισμού στρατιωτικών ακολούθων, η οποία αναδύθηκε ως μέρος της Ευρωπαϊκής διπλωματίας του 19^{ου} αιώνα, αλλά και η διατήρηση της στρατιωτικής συνεργασίας και της παροχής στρατιωτικής βοήθειας από τα Ευρωπαϊκά ηγεμονικά κράτη, προς τις πρώην αποικίες τους²⁵.

Η περίοδος μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου χαρακτηρίστηκε από ένα διπολικό σύστημα όπου οι αντιλήψεις για τη θέση της στρατιωτικής ισχύος στη διεθνή πολιτική, άρχισαν να διαφοροποιούνται. Ο ανταγωνισμός που αναπτύχθηκε μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων στηρίχθηκε στη δημιουργία συμμαχιών και στην προσπάθεια ανάπτυξης δικτύων παγκόσμιας επιρροής που βασίζονταν στην στρατιωτική ισχύ. Οι δύο υπερδυνάμεις για να προασπίσουν τα στρατηγικά τους συμφέροντα προέβησαν στην ανάπτυξη των ικανοτήτων προβολής ισχύος. Για παράδειγμα, ο ναυτικός αποκλεισμός της Κούβας, τον Οκτώβριο του 1962, από 90 πλοία (και 20.000 στρατεύματα) των ΗΠΑ με απειλή στρατιωτικής επέμβασης –όταν έγινε γνωστό ότι έχουν αναπτυχθεί βαλλιστικοί

²³ Ραγιάς, Ι.Α., Δημόσια Διπλωματία & Στρατηγική Επικοινωνία, οπ.π., σελ.15

²⁴ Cottey, A., & Forster, A., *Reshaping Defense Diplomacy: New Roles for Military Cooperation and Assistance*, *Adelphi Paper 365*, Volume 44, New York: Oxford University Press for IISS, January 2004, σελ. 6,7

²⁵ Williams, E.S., *Cold War, Hot Seat: A Western Defense Attaché in the Soviet Union* (London: Robert Hale: 2000), σελ. 20-21

πύραυλοι της Ρωσίας– σε συνδυασμό με την πολιτική, διπλωματική προσέγγιση της ρωσικής πλευράς, βοήθησε τελικώς στην εκτόνωση της κρίσης αλλά και στην επίτευξη του στρατηγικού αντικειμενικού σκοπού των ΗΠΑ που ήταν η απομάκρυνση των παραπάνω πυραύλων²⁶.

Στο σημείο κρίνεται σκόπιμη η διάκριση μεταξύ της **στρατιωτικής ισχύος** (military power) και της **στρατιωτικής δύναμης** (military force). Η στρατιωτική ισχύς εξαρτάται από τη διαθεσιμότητα της στρατιωτικής δύναμης, αλλά είναι διαφορετική διότι δίδει μεγαλύτερη έμφαση στις πολιτικές σχέσεις μεταξύ (δυνητικών) αντιπάλων, παρά στις στρατιωτικές τους ικανότητες. Έτσι η στρατιωτική δύναμη είναι η ικανότητα να παίρνεις αυτό που θέλεις και η στρατιωτική ισχύς η δυνατότητα να πείθεις κάποιον να σου το δώσει. Επομένως η χρήση της στρατιωτικής δύναμης αποτελεί απόδειξη (ή ένδειξη) της κατάρρευσης της στρατιωτικής ισχύος. Η χρήση της ισχύος με τη φυσική της μορφή αποδεικνύει, όχι το πόσο ισχυρή είναι μια χώρα, αλλά το πόσο ανίκανη είναι να πείσει²⁷.

Η στρατιωτική ισχύς (military power) είναι χρήσιμη όταν χρησιμοποιείται με τη φυσική της μορφή, δηλαδή όταν δεν χρησιμοποιείται. Κατά τον ψυχρό πόλεμο η στρατηγική της αποτροπής οικοδομήθηκε στην υπόθεση πως η κατοχή μεγάλου αριθμού πυρηνικών όπλων και από τις δύο υπερδυνάμεις ήταν αρκετή για τη λειτουργία της, και έτσι, δεν απαιτούνταν η χρήση της²⁸. Η αποτροπή στηριζόταν, στον εύλογο φόβο πως η επιθετικότητα περιελάμβανε τον κίνδυνο ανταπόδοσης, που θα μπορούσε να επιφέρει μεγαλύτερο κόστος από τα όποια πιθανά οφέλη. Η ύπαρξη, η ορθή λειτουργία και η αποτελεσματική αποτροπή, προαπαιτούσε την κατανόηση και από τις δύο πλευρές, της φιλοσοφίας αυτής της κατάστασης καθώς και των κανόνων που απόρρεαν απ' αυτήν.

5. Διάκριση Στρατιωτικής και Αμυντικής Διπλωματίας

Αμυντική Διπλωματία: Ο όρος αμυντική διπλωματία (όπως χρησιμοποιήθηκε αρχικά στο Ηνωμένο Βασίλειο), αφορά στη δραστηριότητα απενεργοποίησης των εντάσεων, πριν αυτές εξελιχθούν. Αποτελεί ένα φιλόδοξο στόχο και για το λόγο αυτό απαιτεί συντονισμένες προσπάθειες (concerted action). Στηρίζεται στην παραδοχή ότι ο κόσμος δεν διαθέτει πλήρη ασφάλεια και σταθερότητα και αποσκοπεί στο να αντιμετωπίσει την παγκόσμια έλλειψη προϋποθέσεων ασφάλειας. Αφορά στην προσπάθεια κινητοποίησης διαφόρων υπηρεσιών και υπουργείων -Υπουργείο Άμυνας, Υπουργείο Εξωτερικών, τμήμα διεθνούς ανάπτυξης, μη κυβερνητικοί οργανισμοί – προκειμένου να

²⁶ Σιγουλάκης, Δ., Στρατιωτική Διπλωματία & Χειρισμός Κρίσεων, *Στρατιωτική Επιθεώρηση*, Σεπ-Δεκ 2014, σελ.105-106

²⁷ Ντόκος, Θ., *Εγχειρίδιο Διεθνών Σχέσεων και Στρατηγικής*, Αθήνα:ΕΛΙΑΜΕΠ, 2002, σελ. 524

²⁸ Κουσκουβέλης, Η., *Θεωρία Διεθνών Σχέσεων. Η αποτροπή και πυρηνική στρατηγική στον ψυχρό πόλεμο*, Αθήνα:Ποιότητα, 2000, σελ. 15-19

αντιμετωπισθούν προβλήματα ασφάλειας σε διάφορα μέρη του κόσμου και ιδιαίτερα του τρίτου κόσμου²⁹.

Η Αμυντική Διπλωματία αποτελεί την προβολή επιρροής και ισχύος (projection of influence and power) και την φυσική έκφραση της Εθνικής Στρατηγικής σε διεθνές επίπεδο, όπως άλλωστε και η κλασική, η οικονομική και η πολιτιστική διπλωματία. Η ανάγκη συντονισμού ανάμεσα στις διάφορες αυτές μορφές διπλωματίας είναι, κατά συνέπεια αυτονόητη³⁰.

Η εξέλιξη της Αμυντικής Διπλωματίας ως και το τέλος του Ψυχρού Πολέμου δεν χαρακτηρίστηκε από κάποιες σημαντικές αλλαγές, αφού παραμένει εστιασμένη και περιορισμένη στο στρατιωτικό πεδίο των διακρατικών σχέσεων. Στη δεκαετία του 1990 η ανάδειξη των θεωριών αλληλεξάρτησης (complex interdependence), η άνοδος νέων δρώντων στη διεθνή πολιτική και οικονομία και η εμφάνιση της δημόσιας διπλωματίας οδήγησαν σε νέες προκλήσεις στην εννοιολογική προσέγγιση της Αμυντικής Διπλωματίας. Αν τύχει ορθής διαχείρισης, είναι δυνατή η χρήση της ως πολύτιμου εργαλείου πολιτικής, λειτουργώντας ως σύνδεσμος ανάμεσα στην ήπια και σκληρή ισχύ. Αυτό επιβεβαιώνουν οι στρατιωτικές επιχειρήσεις του ΟΗΕ, οι οποίες αυξήθηκαν δραματικά στην μεταψυχροπολεμική εποχή³¹.

Στο πλαίσιο της Αμυντικής Διπλωματίας ορισμένες χώρες όπως οι ΗΠΑ, έχουν ως βασικό στόχο την αναζήτηση της κατάλληλης γραμμής ισορροπίας μεταξύ άσκησης εξωτερικής πολιτικής και υποστήριξης των συμφερόντων που άπτονται των θεμάτων άμυνας. Με τον τρόπο αυτό ενισχύουν τις σχέσεις διαφόρων κρατών στον τομέα της άμυνας μέσω εργαλείων εξωτερικής πολιτικής όπως³²:

- Πρόγραμμα βοήθειας στον τομέα της ασφάλειας (security assistance)
- Προγράμματα στρατιωτικής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης (METPs)
- Μεταφορά οπλικών συστημάτων (arm transfers)
- Συνομιλίες στον τομέα της ασφάλειας (security dialogue) και
- Μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης (CBMs).

²⁹ Ραγιάς, Ι.Α., Δημόσια Διπλωματία & Στρατηγική Επικοινωνία, οπ.π., σελ. 70

³⁰ Ντόκος, Θ., «Εγχειρίδιο Διεθνών Σχέσεων και Στρατηγικής», οπ.π. σελ. 524

³¹ Ραγιάς, Ι.Α., Δημόσια Διπλωματία & Στρατηγική Επικοινωνία, οπ.π., σελ. 70

³² Ραγιάς, Ι.Α., Δημόσια Διπλωματία & Στρατηγική Επικοινωνία, οπ.π., σελ. 71

Η άσκηση Αμυντικής Διπλωματίας απαιτεί επάρκεια πόρων, γνώσεων και εμπειριών, επιστάμενο έλεγχο της διαδικασίας, αλλά και συνεχή κύκλο αναθεωρήσεων, ώστε να επιτυγχάνει τους στόχους της. Η πρακτική αυτή σήμερα ακολουθείται από χώρες όπως οι ΗΠΑ και η Μ. Βρετανία, καθώς επίσης και από ισχυρές στρατιωτικά περιφερειακές δυνάμεις, οι οποίες έχουν θέσει στόχους Αμυντικής Διπλωματίας και φυσικά, διαθέτουν τους ανάλογους πόρους και ικανότητες για να τους υλοποιήσουν. Χώρες μεσαίου μεγέθους, οι οποίες δεν διαθέτουν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση στόχων Αμυντικής Διπλωματίας περιορίζονται *de facto* σε δραστηριότητες Στρατιωτικής Διπλωματίας, δηλαδή δραστηριότητες που στοχεύουν στην υποστήριξη διπλωματικών πρωτοβουλιών και ενεργειών³³.

Στρατιωτική Διπλωματία: Χρησιμοποιείται ως διπλωματικό εργαλείο εξωτερικής πολιτικής, σε συμμαχικό κυρίως επίπεδο και αντίθετα από την Αμυντική Διπλωματία, αφορά στη στρατιωτική ισχύ με την έννοια της *military force*. Αποσκοπεί όπως έχει προαναφερθεί στην προβολή, παρουσία και εμπλοκή της στρατιωτικής ισχύος, κατά περίπτωση. Ουσιαστικά αποτελεί, σε αντίθεση με την αμυντική, μια επινοημένη έκφραση της εθνικής ισχύος, ως αντιστάθμισμα στη φυσική έκφραση της ισχύος σε εθνικό κυρίως επίπεδο. Αυτή η εξέλιξη συνέβη, εξ αιτίας του ότι τα ευρωπαϊκά κυρίως κράτη, αισθανόμενα, κατά την προσπάθεια πολιτικής και αμυντικής ενοποίησης, ότι αδυνατούν να προσεγγίσουν το πραγματικό επίπεδο των ΗΠΑ, αποφάσισαν να επινοήσουν ένα ρόλο για τη στρατιωτική ισχύ, ώστε να δικαιολογηθεί ο αποποιούμενος τίτλος μιας υπερδύναμης³⁴.

Η Στρατιωτική Διπλωματία αποτελεί τη «γέφυρα» ανάμεσα στη διπλωματία και στη στρατιωτική ισχύ. Έτσι λειτουργεί ως αυξητικός παράγοντας της εξωτερικής πολιτικής της χώρας αλλά και της εκπροσώπησης των εθνικών της θέσεων. Τα όρια, σε δημοκρατικά καθεστώτα, καθορίζονται από την πολιτική εξουσία και ως εκ τούτου οι στρατιωτικοί αντιπρόσωποι δεν ασκούν άμεσα διπλωματία, αλλά υλοποιούν πολιτικές αποφάσεις³⁵.

Η Στρατιωτική Διπλωματία, ως όρος εισήχθηκε πολυδιάστατα στη μεταψυχροπολεμική εποχή και ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο από τη νέα φύση των επιχειρήσεων, τα νέα όπλα, τα νέα «πεδία μάχης», την εξελισσόμενη Επανάσταση στις Στρατιωτικές Υποθέσεις (RMA), το γενικότερο ρόλο των ενόπλων δυνάμεων, τη μετεξελιγμένη μορφή των διεθνών σχέσεων, καθώς και από τα προγράμματα του NATO και Ευρο-ατλαντικού Συμβουλίου Συνεργασίας, μέσω των οποίων προωθείται η διεύρυνση της Ατλαντικής Συμμαχίας προς

³³ Νικολαΐδης, Θ., Στρατιωτική Διπλωματία στον 21^ο Αιώνα (Νέες Ιδέες – Εξελίξεις – Προοπτικές), Διακλαδική Επιθεώρηση 19, Θεσσαλονίκη: ΑΔΙΣΠΟ, 2011, σελ. 22-23

³⁴ Νικολαΐδης, Θ., Στρατιωτική Διπλωματία στον 21^ο Αιώνα, οπ.π., σελ. 23

³⁵ Ηλιόπουλος, Η., & Σκιαδάς, Δ., Πολιτικό - στρατιωτικές σχέσεις και Αμυντική Διπλωματία. Θεωρητική, συγκριτική και θεσμική ανάλυση, *Θέματα Πολιτικής και Άμυνας* 20, Αθήνα:ΙΑΑ, Σεπτέμβριος 2004, σελ. 22,23,25

Ανατολάς και η Δυτικοποίηση των πρώην σοβιετοποιημένων στρατιωτικών μονάδων της Ανατολικής Ευρώπης.

Μετά τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001, η έννοια της διεθνούς ασφάλειας κλονίστηκε και ο ρόλος των Ενόπλων Δυνάμεων αναθεωρήθηκε καθώς καλούνται πλέον να αναλάβουν αποστολές οι οποίες εμπίπτουν ουσιαστικά στην ευρύτερη κατηγορία των αποστολών ασφαλείας³⁶. Έτσι προέκυψε η αναγκαιότητα μετεξέλιξης και της Στρατιωτικής Διπλωματίας καθώς ο παλαιός ρόλος, που ήταν η υποστήριξη της συμμαχίας, μετεξελίχθηκε πλέον στην ικανότητα υλοποίησης πολυμερών περιφερειακών στρατιωτικών συνεργασιών, πέραν των ορίων της συμμαχίας, με στόχο τη διατήρηση της διεθνούς σταθερότητας και ειρήνης. Οι συνεργασίες αυτές περιλαμβάνουν νέες στρατηγικές σχέσεις με πρώην ή εν δυνάμει αντιπάλους όπως μεταξύ των Δυτικών Δημοκρατιών με αυτές της Ρωσίας και της Κίνας³⁷.

Συμπερασματικά, το κύριο χαρακτηριστικό της Στρατιωτικής Διπλωματίας είναι ότι η απειλή της χρήσης της στρατιωτικής δύναμης ή η χρησιμοποίησή της έστω και για ειρηνικούς σκοπούς, αποσκοπεί στην επίτευξη ευρύτερων πολιτικών επιδιώξεων με σκοπό την ισχυροποίηση ενός δρώντα ή τη διατήρηση της ισορροπίας ισχύος, αυτόνομα ή και μέσω συνασπισμών και διεθνών οργανισμών. Στην περίπτωση της Αμυντικής Διπλωματίας το κύριο χαρακτηριστικό είναι η συντονισμένη κινητοποίηση διαφόρων υπηρεσιών της εθνικής ισχύος σε όποιο περιβάλλον υπάρχει έλλειψη προϋποθέσεων ασφαλείας με τις ίδιες, ως επί το πλείστον, επιδιώξεις. Αυτό στην ουσία δίδει στους δυο όρους μια κοινή κατεύθυνση καθόσον η χρησιμοποίηση ή όχι των διαφόρων μέσων δεν έχει διακριτά σύνορα μεταξύ των δύο όρων. Ταυτόχρονα σε ότι αφορά στην κινητοποίηση των Ενόπλων Δυνάμεων η διαφοροποίηση Στρατιωτικής και Αμυντικής Διπλωματίας είναι μικρή.

³⁶ Ραγιές, Ι.Α., Δημόσια Διπλωματία & Στρατηγική Επικοινωνία, οπ.π., σελ. 72

³⁷ Cottey, A., & Forster, A., όπ.π, σελ. 15–30

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Β»

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ – ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ – ΚΕΡΔΗ ΚΑΙ ΖΗΜΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑΣ

1. Στρατηγικές Εφαρμογής της Στρατιωτικής Διπλωματίας

Στην παγκόσμια βιβλιογραφία αναφέρονται πολλές μορφές στρατηγικών που ακολουθούν τα κράτη κατά την εφαρμογή της Στρατιωτικής Διπλωματίας. Από τις πλέον συνηθισμένες είναι ο πειθαναγκασμός, η εξισορρόπηση και η εφαρμογή του διαίρει και βασίλευε και η υποχωρητικότητα. Είναι δηλαδή παρόμοιες αν όχι ταυτόσημες στρατηγικές των κρατών κατά την εφαρμογή της ισχύος.

α. Πειθαναγκασμός

Η ισχύς, σύμφωνα με τον Kenneth Waltz, είναι πιο χρήσιμη και εξυπηρετεί καλύτερα τα συμφέροντα μίας μεγάλης δύναμης όταν δεν χρησιμοποιείται σε πολέμους³⁸. Με αυτή τη λογική ο πειθαναγκασμός, έγκειται στην προσπάθεια ενός κράτους να εξασφαλίσει οφέλη από κάποιο άλλο, χρησιμοποιώντας την απειλή βίας ώστε ο αντίπαλος να εξαναγκασθεί να συμμορφωθεί με τη βούληση του ασκούντος τον πειθαναγκασμό. Ο πειθαναγκασμός ορίζεται ως η δυνατότητα επίτευξης των στόχων ή της πρόκλησης «ωμής βίας». Είναι η χρησιμοποίηση της βίας κατά λανθάνοντα τρόπο με σκοπό τον επηρεασμό των αποφάσεων του αντιπάλου³⁹.

Ο πειθαναγκασμός είναι επιτυχημένος ως επιλογή στις διεθνείς σχέσεις όταν καταλήγει σε μη προσφυγή σε πόλεμο. Παρόλα αυτά, ως στρατηγική εφαρμογής της Στρατιωτικής Διπλωματίας έχει υποστεί ποικίλες μετατροπές, με αποτέλεσμα να έχει περιλάβει και τακτικές οι οποίες προϋποθέτουν την άσκηση της ελεγχόμενης βίας. Συνδέθηκε μάλιστα με τις δυνατότητες, της σύγχρονης τεχνολογίας, να προσβάλει στόχους από μεγάλες αποστάσεις με σχετικά χαμηλό ρίσκο.

Προϋπόθεση για την εφαρμογή του πειθαναγκασμού είναι η ύπαρξη τέτοιας στρατιωτικής ισχύος, ώστε η άσκηση πίεσης στον αντίπαλο να συνδέεται με αυξημένη πιθανότητα επικράτησης σε περίπτωση απώλειας του ελέγχου διαχείρισης της κρίσης. Αυτό προσφέρει στον επιτιθέμενο τον έλεγχο της κλιμάκωσης, δηλαδή τη δυνατότητα να αναβαθμίζει το κόστος μη συμμόρφωσης

³⁸ Waltz Kenneth N., *International structure, national force, and the balance of world power*, The Free Press, 1967, σελ. 309-310

³⁹ Κουσκουβέλης, Η., *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*, Αθήνα: Ποιότητα, 2010

του αντιπάλου, μέχρι να τον εξουδετερώσει, χωρίς εκείνος να μπορεί να πράξει το ίδιο. Επίσης απαιτείται η ύπαρξη και η προβολή ενός αποφασιστικού κινήτρου. Αυτό δίδει αξιοπιστία στην απειλή, δηλαδή της προσδίδει πραγματικό βάρος και την καθιστά κρίσιμο παράγοντα λήψης αποφάσεων από τον εχθρό. Κλασικά ιστορικά παραδείγματα αποτελούν η «ειρηνική», υπό την απειλή πολέμου προσάρτηση τμημάτων της Τσεχοσλοβακίας από τον Χίτλερ το 1938 και η κρίση της Κούβας το 1962. Επίσης κατά την Ελληνοτουρκική κρίση του 1987, όταν με την χρησιμοποίηση της απειλής κλιμάκωσης της κρίσης εκ μέρους της Ελλάδος περιορίσθηκε η επιθετική συμπεριφορά της Τουρκίας⁴⁰.

β. Εξισορρόπηση

Ως εξισορρόπηση αναφέρεται η συμπεριφορά ή η τακτική που απορρέει ή/και εντάσσεται στο γενικότερο φαινόμενο προσπαθειών εξισορρόπησης και στη θεωρία της ισορροπίας ισχύος. Είναι μάλλον αμυντική στρατηγική της στρατιωτικής διπλωματίας και συνίσταται στην αύξηση της ισχύος ή της απειλής ενός ή περισσοτέρων αντιπάλων. Η εξισορρόπηση μπορεί να διακριθεί σε εσωτερική και εξωτερική.

Η εσωτερική εξισορρόπηση ή ενδυνάμωση περιλαμβάνει τις προσπάθειες αναβάθμισης των αμυντικών ικανοτήτων με την εντατικοποίηση της εκμετάλλευσης των εγχωρίων προϊόντων στρατιωτικής ισχύος. Αυτό συνάγει ότι η εσωτερική αναβάθμιση των οπλικών συστημάτων (αμυντικές δαπάνες) αποτελεί ενέργεια της στρατιωτικής διπλωματίας στο πλαίσιο της εσωτερικής εξισορρόπησης. Αντιθέτως, η εξωτερική εξισορρόπηση αφορά στη διαμόρφωση συμμαχιών με σκοπό την αναβάθμιση της ισχύος μέσα από τη συνεργασία και τη συγκέντρωση πόρων με κοινές αμυντικές ανάγκες.

Η εξωτερική εξισορρόπηση σπανίως είναι το μόνο μέσο επιβίωσης της στρατιωτικής διπλωματίας στο διεθνές σύστημα. Συνδυάζεται τις περισσότερες φορές με μία στρατηγική προσέγγισης και συνεργασίας με άλλα κράτη που αντιμετωπίζουν τις ίδιες απειλές και ενώνονται με κοινό συμφέρον. Η εξωτερική εξισορρόπηση αυξάνει τη διαθέσιμη ισχύ, καθώς οι πόροι των συνασπιζομένων κρατών συγκεντρώνονται και χρησιμοποιούνται για το σκοπό της στρατιωτικής διπλωματίας που είναι κοινός.

γ. «Διαίρει και βασίλευε»

Η στρατηγική αυτή επιλογή επιτρέπει την έμμεση αντιμετώπιση της απειλής του αντιπάλου και έχει τρεις προσεγγίσεις.

Η **Επιθετική** προσέγγιση που σκοπό έχει να αυξήσει τη σχετική ισχύ του κράτους. Το κράτος επιχειρεί να αποδυναμώσει τους αντιπάλους του

⁴⁰ Σιγουλάκης, Δ., οπ.π., σελ.107

υποδαυλίζοντας τις αντιθέσεις μεταξύ τους με σκοπό να προκαλέσει αντιπαλότητα ή στη καλύτερη περίπτωση, παρατεταμένο μεταξύ τους πόλεμο⁴¹. Αποτελεί στρατηγική χαμηλού κόστους αλλά υψηλής αβεβαιότητας. Σε περίπτωση επιτυχίας το κράτος που την εφαρμόζει παραμένει στο περιθώριο, δεν επιβαρύνεται στρατιωτικά και η σχετική του ισχύς αυξάνεται. Σε περίπτωση αποτυχίας, ο ανταγωνισμός οξύνεται με αποτέλεσμα τη σύγκρουση. Ο ρόλος της στρατιωτικής διπλωματίας είναι περιορισμένος και αφορά στην υποστήριξη των ευαίσθητων διπλωματικών κινήσεων μέσα από την προβολή περιορισμένης ισχύος υπέρ ευκαιριακών εταίρων. Κλασικό παράδειγμα αποτελεί η αποστολή ισραηλινών ειδικών δυνάμεων στο Κάιρο το 1954 με σκοπό την καταστροφή αμερικανικών και βρετανικών στόχων που θα επιδείνωναν τις σχέσεις των τελευταίων με την αδέσμευτη Αίγυπτο. Η αποστολή απέτυχε και έπληξε το κύρος του Ισραήλ.

Η **Αμυντική** προσέγγιση μεταβιβάζει τη χρήση απειλής βίας σε τρίτους και είναι από τις πιο συχνά εφαρμοζόμενες αμυντικές στρατηγικές. Το κράτος αντιλαμβάνόμενο την ανάγκη να αποτρέψει την απειλή και να παρεμποδίσει την περαιτέρω αναβάθμιση της ισχύος του αντίπαλου, αναζητά κάποιο άλλο κράτος «θύμα». Επιδιώκεται η διατήρηση καλών διπλωματικών επαφών με τον αντίπαλο, ώστε να αποφευχθεί η ανάφλεξη και η αποστασιοποίηση από τη χώρα θύμα. Η προσέγγιση αυτή έχει τα ίδια πλεονεκτήματα με την επιθετική. Σε περίπτωση επιτυχίας, το κράτος έχει αναχαιτίσει τον αντίπαλό του, χωρίς σύγκρουση και με αποφυγή άσκοπων εξοπλισμών. Αποτελεί σωτήρια στρατηγική στην εφαρμογή της στρατιωτικής διπλωματίας στην περίπτωση που υπάρχουν περισσότερα από ένα κράτη εχθροί. Στον αντίποδα η αποτυχία της είναι καταστροφική καθώς ο εχθρός θα ενισχυθεί περισσότερο ή το κράτος θύμα θα μεταβληθεί σε κρίσιμο αντίπαλο.

Η τρίτη προσέγγιση αφορά στην **Αποτροπή** της συμμαχίας. Σκοπός της είναι να μην επιτρέψει την εξωτερική ενδυνάμωση του αντίπαλου, η οποία αν επιτευχθεί θα οδηγήσει σε αύξηση της ισχύος και ανατροπή της ισορροπίας με αποτέλεσμα την αποτυχία της στρατιωτικής διπλωματίας. Το κόστος της εφαρμογής της εξαρτάται από τα μέσα που θα χρησιμοποιηθούν. Την τακτική αυτή εφάρμοσαν οι Άγγλοι στις αραβικές τους αποικίες, με σκοπό να τις διατηρήσουν, εμποδίζοντας την προσπάθεια δημιουργίας του ενωμένου αραβικού έθνους από το Μαρόκο μέχρι το Ιράν.

δ. Υποχωρητικότητα

Η υποχωρητικότητα ως στρατηγική της στρατιωτικής διπλωματίας εφαρμόζεται τόσο από ισχυρά όσο και από αδύναμα κράτη. Εμφανίζεται με τη μορφή της σύμπλευσης με την επιταγή του ισχυρότερου ή με τη μορφή του κατευνασμού. Η **σύμπλευση** είναι το αντίθετο της εξισορρόπησης και αποσκοπεί

⁴¹ Mearscheimer, *The tragedy of Great Powers politics*, New York-London: W. Norton & Company, 2001, σελ. 153-154

στην επίτευξη της ανοχής του αντιπάλου, πιθανώς στην εκτροπή της επιθετικότητάς του προς κάποιο τρίτο κράτος, στο κέρδος χρόνου και στην υπό ευνοϊκές συνθήκες συμμετοχή στην ασύμμετρη κατανομή των κερδών της επιθετικότητάς του ισχυρού έναντι των τρίτων. Η στρατηγική αυτή πηγάζει από την κατανόηση της αδυναμίας από τον ανίσχυρο και της υπεροχής από τον ισχυρό.

Ο **κατευνασμός** υποχωρεί στις επιδιώξεις της εχθρικής στρατιωτικής διπλωματίας, με την ιδέα ότι με αυτό τον τρόπο θα περιορίσει την ανασφάλεια του αντιπάλου και θα περιορίσει την επιθετικότητά του. Σε αντίθεση με τη σύμπλευση η οποία θεωρεί ότι ο προθέσεις του αντιπάλου είναι δεδομένες, ο κατευνασμός επιδιώκει μέσα από την υποχώρηση να τις τροποποιήσει.

Η υποχωρητικότητα είναι προφανώς η πλέον δυσμενής στρατηγική για ένα κράτος και σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να ταυτίζεται με το ρεαλισμό. Από την άλλη πλευρά η Στρατιωτική Διπλωματία του ισχυρού αποσκοπεί στην υποχωρητικότητα του ασθενέστερου.

2. Προϋποθέσεις Εφαρμογής της Στρατιωτικής Διπλωματίας

Η εφαρμογή της Στρατιωτικής Διπλωματίας, προκειμένου αυτή να επαυξήσει πολλαπλασιαστικά την αξία στις διεθνείς σχέσεις μιας μεσαίου μεγέθους δημοκρατικής χώρας, όπως η Ελλάδα, αλλά και για να επιδράσει μέσο-μακροπρόθεσμα θετικά στην εξωτερική της εικόνα, θα πρέπει να επιδιώκεται κατά την άσκηση της, να ακολουθούνται οι παρακάτω προϋποθέσεις⁴²:

α. Να διασφαλίζεται και να ενισχύεται η εξωτερική και η εσωτερική εθνική ασφάλεια.

β. Να μη θίγονται τα εθνικά συμφέροντα ασφαλείας ή η ικανότητα των ενόπλων δυνάμεων να δράσουν μόνες τους, εφόσον απαιτείται.

γ. Να ενισχύεται η εθνική άμυνα και το στρατιωτικό δυναμικό της χώρας.

δ. Να είναι συμβατή με δεσμούς που απορρέουν από άλλες ρυθμίσεις συνεργασίας ή συμμαχίας εάν υπάρχουν, και να μην απειλεί αυτούς τους δεσμούς.

ε. Να υπάρχει εκπεφρασμένη θετική πολιτική βούληση για σύναψη νέων συμβάσεων στρατιωτικών επαφών αλλά και για εφαρμογή περαιτέρω συνεργασίας με τις χώρες ή τους οργανισμούς με τους οποίους συνάπτονται στρατιωτικές συμφωνίες ή συμβάσεις.

⁴² Νικολαΐδης, Θ., Στρατιωτική Διπλωματία στον 21^ο Αιώνα, οπ.π., σελ. 25

στ. Να αφορά στις ικανότητες που απαιτούνται για υλοποίηση στόχων και πρωτοβουλιών σε οποιαδήποτε συμμαχία / συμφωνία / σύμβαση, στις οποίες έχουν υπογράψει ή είναι μέλη και δεν θίγονται εθνικά συμφέροντα.

3. Κέρδη από την Εφαρμογή της Στρατιωτικής Διπλωματίας

Τα οφέλη που μπορεί να επιφέρει η οργανωμένη και επιμελής άσκηση της στρατιωτικής διπλωματίας, είναι πολλαπλά και μπορεί να περιλαμβάνουν⁴³:

α. Τη δημιουργία ενός σταθερού και ειρηνικού περιβάλλοντος για τη διατήρηση της ασφάλεια με τις γειτονικές χώρες προς εξάλειψη των συγκρούσεων.

β. Την αναίρεση, μέσω συνεργασιών, των εχθρικών προθέσεων και δραστηριοτήτων που επηρεάζουν την εσωτερική και εξωτερική ασφάλεια, με τη δημιουργία και διατήρηση της εμπιστοσύνης στην ευρύτερη περιοχή ενδιαφέροντος. Χαρακτηριστική είναι η σύναψη διμερών ή πολυμερών στρατιωτικών συνεργασιών για την καταπολέμηση από κοινού σύγχρονων απειλών όπως η διεθνής τρομοκρατία, η πειρατεία, το λαθρεμπόριο κ.ά.

γ. Τη διεθνή αποδοχή της βούλησης του κράτους καθώς και της ικανότητάς του να εργαστεί στην κατεύθυνση της επίλυσης και της διαχείρισης των συγκρούσεων, μέσω της συμμετοχής σε ειρηνευτικές αποστολές υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών και άλλων διεθνών οργανισμών.

δ. Τις στρατιωτικές συνεργασίες που μπορεί να αναληφθούν στο πλαίσιο της διεθνούς άμυνας, κάτω από την ομπρέλα της νομιμοποίησης που παρέχουν οι στρατιωτικές συμμαχίες, όπως το ΝΑΤΟ ή οι διμερείς και πολυεθνικές στρατιωτικές συνεργασίες. Αυτές προσδίδουν αξιοπιστία αλλά και παρέχουν μεγαλύτερη διαφάνεια, κατά τη διάρκεια των δραστηριοτήτων συνεργασίας για οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ των εταίρων ή και εδραίωση της ειρήνης σε ασταθείς περιοχές πέραν της συμμαχίας.

ε. Την καλύτερη στρατιωτική συνεργασία που επιτυγχάνεται μέσω της ικανοποίησης των αρχών της διαλειτουργικότητας και της τυποποίησης του εξοπλισμού, των οπλικών συστημάτων, των μεθόδων και των διαδικασιών. Η Στρατιωτική Διπλωματία βελτιώνει τη διαλειτουργικότητα μέσω τυποποιημένων συστημάτων, πρακτικών και διαδικασιών και στις περιπτώσεις που η τυποποίηση δεν αποτελεί μέρος της συμφωνίας, δίδει τη δυνατότητα κατανόησης των συστημάτων, των διαδικασιών και εφαρμοζόμενων πρακτικών της κάθε πλευράς.

⁴³ Νικολαΐδης, Θ., Στρατιωτική Διπλωματία στον 21^ο Αιώνα, οπ.π., σελ. 25

στ. Την αποτελεσματικότερη παροχή των στρατιωτικών ικανοτήτων, μέσω της κοινής εφοδιαστικής δυνατότητας που θα μπορούσε να προκύψει από τους σχεδιασμούς για τυποποίηση στρατιωτικού υλικού και εξοπλιστικών συνεργασιών. Είναι ιδιαίτερα θετικό για κράτη με μικρές ένοπλες δυνάμεις ή ασθενείς οικονομίες.

ζ. Την ενεργοποίηση κρατών προκειμένου να συνεισφέρουν με τις υφιστάμενες δυνατότητές τους, που δεν θα μπορούσαν να το πράξουν εάν ενεργούσαν ανεξάρτητα.

η. Την αύξηση της ικανότητας των συμμετεχόντων κρατών να συνεισφέρουν κατά τη διάρκεια επιχειρήσεων μέσω της ανταλλαγής εμπειριών, όπως η στρατιωτική κατάρτιση, οι στρατιωτικοί σύμβουλοι και οι ανταλλαγές εμπειρογνομόνων.

θ. Τη δυνατότητα που παρέχεται στους στρατιωτικούς μέσω της διεθνούς στρατιωτικής παρουσίας να υπογραμμίζουν το ρόλο του κράτους τους στη συμβολή των παρερχομένων υπηρεσιών, ως υπεύθυνο μέλος της διεθνούς κοινότητας.

ι. Τη βελτίωση των αποτελεσμάτων στην άσκηση εξωτερικής πολιτικής, σε σχέση με μια ένοπλη στρατιωτική δράση, που μπορεί να έχει μια ομαδική προσπάθεια υποστηριζόμενη από Στρατιωτική Διπλωματία, είτε πρόκειται για τη διεξαγωγή επιχειρηματικής δραστηριότητας είτε για ανθρωπιστικούς λόγους, όπως η ανακούφιση από καταστροφές με παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας.

ια. Την αμοιβαία επωφελή σχέση συνεργασίας με τους στρατούς περιοχών ενδιαφέροντος, με την ενίσχυση κυρίως της στρατιωτική δύναμη της ίδιας της χώρας που το επιχειρεί, από την άποψη των ανθρωπίνων πόρων και του δυναμικού της, μέσω της γνώσης των στρατιωτικών συστημάτων και της χρήσης αυτών με ενσωμάτωση των βέλτιστων πρακτικών.

4. Κίνδυνοι από την Εφαρμογή της Στρατιωτικής Διπλωματίας

Όμως παρά τα αναμφισβήτητα οφέλη που μπορεί να επιφέρει η άσκηση της Στρατιωτικής Διπλωματίας, η συνεργασία των κρατών ενέχει και κινδύνους που προκύπτουν κυρίως από τις διαφορές στους εθνικούς στόχους και τις επιδιώξεις αλλά και από τους περιορισμούς που επιβάλλουν στις μεταξύ τους σχέσεις. Τέτοιοι κίνδυνοι μπορεί να είναι⁴⁴:

⁴⁴ Νικολαΐδης, Θ., Στρατιωτική Διπλωματία στον 21^ο Αιώνα, οπ.π., σελ. 27

α. Η σύγκρουση μεταξύ των εθνικών και των κοινών στόχων συνεργασίας. Αυτό συμβαίνει όταν διμερείς ή πολυμερείς στρατιωτικές συνεργασίες, εμπλέκονται αλλά και επηρεάζουν θέματα Εθνικής Ασφάλειας.

β. Η πρόσβαση και κοινή χρήση ευαίσθητων στρατιωτικών πληροφοριών μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την αμυντική ικανότητα της χώρας.

γ. Η δυσκολία στον προσδιορισμό ενός βιώσιμου και επωφελούς επιπέδου συνεργασίας. Έτσι οι αποφάσεις μπορεί να οδηγήσουν σε αντιπαραγωγικές σχέσεις λόγω γλωσσικών φραγμών, ιδιόμορφης συμπεριφοράς και πολιτιστικών διαφορών ή ανεπαρκούς διαλειτουργικότητας κλπ.

δ. Η συνεργασία μπορεί να οδηγήσει σε διαφορές όσον αφορά στον επιμερισμό του κόστους ή μπορεί να περιοριστεί σε καθαρά οικονομικά ζητήματα.

ε. Ο κίνδυνος για το προσωπικό, ειδικά σε κοινές επιχειρήσεις, μέσω της μεταβαλλόμενης ανάλυσης κινδύνου για κάθε χώρα ανάλογα με την εκπαίδευση και τον εξοπλισμό αλλά και των διαδικασιών λειτουργίας, τους κανόνες εμπλοκής και λήψης αποφάσεων.

στ. Η διεθνής στρατιωτική συνεργασία δεν μπορεί να υπερκεράσει ουσιαστικές πολιτικές διαφορές, αλλά θα μπορούσε να βοηθήσει στη μείωση των στρατιωτικών εντάσεων που οδηγούν στη δημιουργία ενός λιγότερο τεταμένου πολιτικού περιβάλλοντος. Αυτό με τη σειρά του, θα μπορούσε να αποτελέσει μια σημαντική απαρχή για τον πολιτικό διάλογο.

5. Ένοπλες Δυνάμεις και Στρατιωτική Διπλωματία

Στο πεδίο της στρατιωτικής διπλωματίας, οι ένοπλες δυνάμεις αναπτύσσουν ένα σύνολο διεθνών σχέσεων και δραστηριοτήτων, στο πλαίσιο της συμμετοχής της χώρας σε διεθνείς οργανισμούς ασφαλείας αλλά και σε διμερές επίπεδο. Αποτελεί την προβολή της Εθνικής Στρατηγικής σε διεθνές επίπεδο και συνίσταται από μια δέσμη δραστηριοτήτων που υλοποιούνται από το αντίστοιχο Υπουργείο Άμυνας και τις ένοπλες δυνάμεις με στόχο⁴⁵:

- Την ενίσχυση του αισθήματος ασφαλείας του κράτους και τη διαφύλαξη των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Χώρας.

- Τη δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για την διατήρηση της ειρήνης, ασφαλείας και συνεργασίας στην ευρύτερη περιοχή στρατηγικού ενδιαφέροντος της Χώρας.

⁴⁵ ΥΠΕΘΑ, Λευκή Βίβλος, 2014, σελ. 86-87

- Την ανάπτυξη διαύλων επικοινωνίας με τους ιθύνοντες της Αμυντικής Πολιτικής λοιπών κρατών και τη συνεργασία με αυτούς για την ορθή και συνεχή συλλογή πληροφοριών του περιφερειακού και ευρύτερου διεθνούς περιβάλλοντος.

- Την αναβάθμιση του ρόλου και της επιρροής της χώρας στους Διεθνείς Οργανισμούς Ασφαλείας που συμμετέχει.

Οι ένοπλες δυνάμεις μιας χώρας, πέραν του γεγονότος πως αποτελούν ένα σταθερά άριστα οργανωμένο κομμάτι του κοινωνικοπολιτικού συστήματος, είναι επίσης σημαντικές για ένα μεγάλο αριθμό λόγων που αφορούν στην εξωτερική πολιτική και την θέση-ρόλο του κράτους στο διεθνές γίγνεσθαι. Ουσιαστικά, η μια όψη του νομίσματος της εξωτερικής πολιτικής είναι η καθαυτό διπλωματία και άλλη ο διεθνής ρόλος των ένοπλων δυνάμεων. Συνοπτικά, η στρατιωτική ικανότητα προσδιορίζει το ειδικό βάρος και τα διαπραγματευτικά ερείσματα ενός κράτους σε πλήθος διεθνών συναλλαγών και διεθνών συμμετοχών. Οι πελατειακές σχέσεις μικρών και μεγάλων δυνάμεων συναρτώνται με την ικανότητα των λιγότερο ισχυρών κρατών αφενός να αμύνονται κατά των αναθεωρητικών κρατών που τα απειλούν και αφετέρου να είναι ενεργοί στρατηγικοί δρώντες των στρατηγικών εξελίξεων στην περιφέρεια που ανήκουν⁴⁶.

Οι ένοπλες δυνάμεις ενός σύγχρονου κράτους είναι κρίσιμο μέσο των διεθνών συμμετοχών μιας χώρας, πιο συγκεκριμένα, της «στρατιωτικής διπλωματίας». Μεταξύ άλλων οι ένοπλες δυνάμεις δύνανται να αναλαμβάνουν αποστολές όπως⁴⁷:

- Παροχή συμβουλών στην πολιτική ηγεσία για τους τρόπους πολιτικής αξιοποίησης της στρατιωτικής ισχύος υπό το πρίσμα των διεθνών εξελίξεων

- Συμμετοχή στελεχών των ενόπλων δυνάμεων στην επίσημη διπλωματική αντιπροσώπευση του κράτους σε άλλα κράτη ή διεθνείς θεσμούς

- Μετά από εντολή της πολιτικής ηγεσίας, σύναψη στενών σχέσεων, μυστικού ή δημοσιοποιημένου χαρακτήρα, με τις ένοπλες δυνάμεις άλλων κρατών

- Υπό το πρίσμα των πολιτικών εντολών, συμμετοχή και διαπραγματεύσεις στο ευρύ πλέγμα των διεθνών αμυντικών σχημάτων που αναπτύσσονται στον ευρωατλαντικό χώρο και στην Ευρώπη

- Συμμετοχή σε διεθνείς αποστολές (ανθρωπιστικές, «ειρηνευτικές» κλπ)

⁴⁶ Ήφαιστος, Π., *Ο Ρόλος των Ενόπλων Δυνάμεων στις Σύγχρονες Διεθνείς Σχέσεις*, 2003

⁴⁷ Ήφαιστος, Π., *οπ.π.*

- Βοήθεια προς άλλους στρατούς (εκπαίδευση, υποδομή, τεχνολογία, κτλ) και
- Συνεργασία με άλλα κυβερνητικά τμήματα, μυστικές αποστολές που εξυπηρετούν την αποτρεπτική ικανότητα των εθνικών ενόπλων δυνάμεων.

Επίσης, στο ίδιο πλαίσιο, παραγωγή αναλύσεων, πληροφοριών και εκτιμήσεων για την κατανομή ισχύος στο διεθνές σύστημα, εκτιμήσεις των απειλών και ιεράρχησή τους υπό το πρίσμα της δεδομένης κατανομής ισχύος και προτάσεις πολιτικής για πρακτικές προσεγγίσεις που μεγιστοποιούν την εθνική ασφάλεια. Αναφορικά με το τελευταίο σημείο, προστίθεται πως στις προσεγγίσεις αυτές συμπεριλαμβάνονται οι συμμαχικές σχέσεις ή άλλου είδους συμφωνίες ή σχέσεις με τις ένοπλες δυνάμεις τρίτων κρατών που αντιμετωπίζουν τις ίδιες απειλές και προτάσεις για συγκεκριμένες επαφές, ενέργειες και άλλες στρατηγικές ή τακτικές κινήσεις που θα ενισχύσουν την θέση και τον ρόλο της χώρας στο πλαίσιο της δεδομένης κατανομής ισχύος. Επίσης, προτάσεις για επαφές, ενέργειες και αποστολές των ενόπλων δυνάμεων υπό το πρίσμα τόσο της δεδομένης κατανομής ισχύος όσο και υπό το πρίσμα του στρατηγικού περιβάλλοντος που δημιουργούν τα στρατηγικά και πολιτικά δόγματα των κρατών του διεθνούς υποσυστήματος στο οποίο ανήκει η χώρα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Γ»

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

1. Προκλήσεις και Απειλές στο Διεθνές Περιβάλλον

Οι μεταβολές στο γεωπολιτικό σκηνικό με το τέλος του ψυχρού πολέμου οδήγησαν στην αλλαγή του περιβάλλοντος ασφάλειας αλλά και στην εμφάνιση μίας νέας μορφής απειλών. Η κατάρρευση του Ανατολικού Μπλόκ και η διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, οδήγησε στην εμφάνιση «κενών ισχύος» στην πρώην ανατολική Ευρώπη, στα Βαλκάνια, στην Υπερκαυκασία και στην Κεντρική Ασία, επιτρέποντας την επανεμφάνιση μιας σειράς τοπικών και περιφερειακών εντάσεων και συγκρούσεων, τις οποίες η λογική του διπολικού συστήματος είχε καταφέρει να θέσει υπό έλεγχο ή και να παγώσει⁴⁸. Ο χώρος στον οποίο στρέφεται πλέον το παγκόσμιο ενδιαφέρον είναι το τρίγωνο της **αστάθειας**, που περιλαμβάνει τα Βαλκάνια, την Υπερκαυκασία, τη Μέση Ανατολή και την ανατολική Μεσόγειο.

Το γεωστρατηγικό περιβάλλον, εξακολουθεί να παραμένει εξαιρετικά πολύπλοκο και αρκετά επικίνδυνο. Η αβεβαιότητα για τις πιθανές απειλές που τα κράτη και η διεθνής κοινότητα καλούνται να αντιμετωπίσουν, από τις αρχές του 21^{ου} αιώνα, οδήγησε στην επανεξέταση της έννοιας της ασφάλειας, σε επίπεδο επίλυσης τοπικών συγκρούσεων αλλά και σε επίπεδο αποτροπής ενός παγκοσμίου πολέμου⁴⁹. Οι υπερεθνικοί κίνδυνοι και οι ασύμμετρες απειλές δεν αντιμετωπίζονται με τη χρήση της παραδοσιακής στρατιωτικής ισχύος. Οι τρομοκρατικές ομάδες εκτελούν κτυπήματα με μη συμβατικούς και ιδιαίτερα καταστρεπτικούς τρόπους. Ο κίνδυνος της παγκόσμιας οικονομικής και πολιτικής αστάθειας, επέβαλε την ανάγκη δημιουργίας σύγχρονου πλέγματος διακρατικών σχέσεων, με σκοπό όχι μόνο την πολιτική και οικονομική παγκοσμιοποίηση, αλλά και τον αποτελεσματικό έλεγχο της παγκόσμιας ασφάλειας, εμπλέκοντας και τις ένοπλες δυνάμεις των κρατών, μέσω της στρατιωτικής διπλωματίας.

Από τη σκοπιά της διεθνούς και εθνικής ασφάλειας, δύο μακρόχρονες τάσεις συνοδεύουν την παγκοσμιοποίηση⁵⁰:

- Η πρώτη αφορά στην ασφάλειά της, που συνεχίζει να εξαρτάται από τη στρατιωτική δύναμη, η οποία εκδηλώνεται και αναπτύσσεται σε εδαφική βάση.

⁴⁸ Ηλίας Κουσκουβέλης : *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*, Αθήνα:Ποιότητα, 2004, σελ. 191

⁴⁹ Μ. Μπόση, *Ζητήματα Ασφάλειας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων*, Αθήνα: Παπαζήση, 1999, σελ. 23

⁵⁰ Σ. Αλειφαντής: *Διεθνής Ασφάλεια και Παγκοσμιοποίηση*, Αθήνα: ΕΙΡΜΟΣ, τ.3, 2000, σελ. 5

- Η δεύτερη αφορά στην εθνική αμυντική πολιτική κάθε κράτους, που επιχειρεί να εναρμονίσει τις εθνικές επιδιώξεις ασφάλειας, με εκείνες τις διαδικασίες προσαρμογής ή ενσωμάτωσης σε υπερεθνικούς αμυντικούς θεσμούς, που εξυπηρετούν τις ανάγκες ασφάλειας, όχι μόνο της παγκόσμιας οικονομίας αλλά και της παγκόσμιας τάξης.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω και της αναθεώρησης της λειτουργίας των Ενόπλων Δυνάμεων των χωρών που συνεργάζονται για τη διεθνή ασφάλεια και νομιμότητα, επιβάλλεται η αναθεώρηση τόσο της δομής των εκάστοτε Ενόπλων Δυνάμεων όσο και του τρόπου ενεργείας τους⁵¹. Οι Ένοπλες Δυνάμεις, στη μετά τον Ψυχρό Πόλεμο εποχή, καλούνται να συμμετέχουν σε νέες (κύριες) αποστολές (core defense missions), οι οποίες όμως εμπίπτουν ουσιαστικά στην ευρύτερη κατηγορία των αποστολών ασφάλειας (security missions). Στόχος τους είναι η πρόληψη, εμπλοκή και διαχείριση καταστάσεων έντασης, κρίσης και low-level/low intensity συγκρούσεων. Οι καταστάσεις αυτές, βέβαια, αποδεικνύονται ιδιαίτερα απαιτητικές για τις Ένοπλες Δυνάμεις. Η Στρατιωτική Διπλωματία δεν αποτελεί σήμερα κύρια αποστολή των Ενόπλων Δυνάμεων (core mission), αλλά ένα ad-hoc καθήκον. Η συνολική διαδικασία εμπλοκής και δράσης των Ενόπλων Δυνάμεων απαιτεί μία αντίδραση σε διαφορετικά επίπεδα, ως εξής⁵²:

- Κατά τη διάρκεια ειρηνικής περιόδου (peacetime), επιδιώκεται η επιρροή (projection of influence). Η Στρατιωτική Διπλωματία εφαρμόζεται με τη διατήρηση στρατιωτικής παρουσίας σε περιοχές ενδιαφέροντος (theatres of interest) ή δυνητικής αστάθειας (potential instability). Οι εμπλεκόμενες Ένοπλες Δυνάμεις οφείλουν να επιδεικνύουν εμφανή ικανότητα και αποφασιστικότητα, αλλά και επιπλέον ενδείξεις ισχυρών ικανοτήτων, οι οποίες υπολανθάνουν (latent capability). Οι δυνάμεις αυτές ενδυναμώνουν, με την παρουσία και την ικανότητά τους, τη σταθερότητα σε μια περιοχή μέσω μιας διαδικασίας να επαναβεβαιωθούν και να μεταπειστούν τα εμπλεκόμενα μέρη (reassurance and dissuasion process).

- Κατά τη διάρκεια περιόδου κρίσης (crisis situation) επιδιώκεται η *προβολή ισχύος (projection of power)*. Η Στρατιωτική Διπλωματία κατευθύνεται κατά ενός ή περισσότερων εμπολέμων-δυνητικών ή πραγματικών- μετακινώντας στρατιωτικές δυνάμεις, ειδικά σχεδιασμένες για την περίπτωση (tailored forces), στο θέατρο επιχειρήσεων. Αντικειμενικός σκοπός της κίνησης αυτής είναι να αποδειχθεί η θέληση υποστήριξης της διπλωματικής δραστηριότητας, που αποσκοπεί στην επίλυση της κρίσης, ή/και στην αποκλιμάκωση της έντασης. Οι δυνάμεις αυτές, δεν είναι από μόνες τους ικανές να εξαναγκάσουν μια κυβέρνηση ή ηγεσία, να αποδεχθεί συμφωνίες και λύσεις, που επιτεύχθηκαν μέσα, από τη διπλωματική δραστηριότητα. Είναι όμως ικανές να αποδεικνύουν με ξεκάθαρο τρόπο την ικανότητα ενός κράτους ή συνασπισμού κρατών, να επιβάλλουν σε όποιον αρνείται να συμμορφωθεί μη αποδεκτό τίμημα.

⁵¹ Ι.Α. Ραγιές - Μ.Λ. Ευρυβιάδης ο.π., σελ. 21-24

⁵² Ραγιές, Ι.Α., Δημόσια Διπλωματία & Στρατηγική Επικοινωνία, οπ.π., σελ. 72-73

- Κατά τη διάρκεια πολεμικών συγκρούσεων (war), εφαρμόζεται η στρατιωτική ισχύς (application of military force). Στην περίπτωση πολεμικών επιχειρήσεων, απλώς εφαρμόζεται κατά τον αποτελεσματικότερο τρόπο η διατιθέμενη στρατιωτική ισχύς/βούληση, ώστε να επιτευχθούν τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα τα οποία οι έτερες προσπάθειες δεν απέφεραν.

2. Προκλήσεις και Απειλές στο Εγγύς Περιβάλλον

Η περιοχή της **Νοτιοανατολικής Ευρώπης** παρουσιάζει τα τελευταία χρόνια αυξανόμενο βαθμό αβεβαιότητας σε πολιτικό και στρατηγικό επίπεδο. Η διεθνής οικονομική κρίση επηρέασε σε μεγάλο βαθμό τα κράτη της περιοχής. Αυτά βρέθηκαν σε μειονεκτική θέση διότι η πλειοψηφία τους βρίσκονταν ήδη σε δυσχερή οικονομική κατάσταση, ως αποτέλεσμα, είτε της μετάβασής τους από το σοσιαλιστικό μοντέλο σε αυτό της ελεύθερης οικονομίας, είτε των πολεμικών συγκρούσεων που έλαβαν χώρα στο έδαφός τους. Το περιβάλλον ασφαλείας στην περιοχή παραμένει ρευστό, καθώς συνεχίζουν να υφίστανται κρυφές, εθνικιστικού κυρίως χαρακτήρα εντάσεις και εμφανίζονται αμείωτα φαινόμενα διαφθοράς και διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος.

Τα ανωτέρω αποτελούν εν δυνάμει ασύμμετρες απειλές, που μπορούν τελικά να εκδηλωθούν με τη μορφή πολιτικών, κοινωνικών, οικονομικών αλλά και στρατιωτικού χαρακτήρα απειλών. Επιπλέον, η εν εξελίξει ανακατανομή ισχύος στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης και Μαύρης Θάλασσας, σε συνδυασμό με τη συνεχιζόμενη αναδιαμόρφωση του περιφερειακού και ευρωπαϊκού χάρτη διαμετακόμισης ενέργειας, δημιουργεί σειρά προβληματισμών ασφαλείας αλλά και ευκαιριών αμυντικής συνεργασίας τόσο μεταξύ των χωρών της περιοχής και όσο και με άλλους γεωστρατηγικούς εταίρους⁵³.

Η ευρύτερη περιοχή της **Ανατολικής Μεσογείου**, του Μαγρέμπ και της Μέσης Ανατολής αποτελεί ίσως τον κορυφαίο γεωστρατηγικό και γεωοικονομικό κόμβο παγκοσμίως. Όλοι οι μεγάλοι ενεργειακοί διάδρομοι και οδοί διεθνούς εμπορίου συντείνουν στην περιοχή αυτή, ενώ παράλληλα υφίστανται και τα μεγαλύτερα αποθέματα αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου παγκοσμίως. Οι εξελίξεις των τελευταίων ετών αποκτούν διαστάσεις που ξεφεύγουν από το αρχικό τους περιφερειακό υπόβαθρο, συναρτώμενες άμεσα με την πορεία της διεθνούς οικονομίας αλλά και τα ζωτικά συμφέροντα άμυνας και ασφάλειας, όχι μόνο των παρακείμενων στην περιοχή κρατών, αλλά και του συνόλου του δυτικού κόσμου⁵⁴.

Η αιματηρή και χρονίζουσα κρίση στη Συρία, σε συνδυασμό με αμφιταλαντεύσεις της διεθνούς κοινότητας και τα συγκρουόμενα συμφέροντα των κρατών της ευρύτερης περιοχής, γέννησε νέες, πιο ριζοσπαστικές εστίες θρησκευτικού και εθνοτικού φονταμενταλισμού, οι οποίες απειλούν πλέον με

⁵³ ΥΠΕΘΑ, 2014, Λευκή Βίβλος, σελ. 22-23

⁵⁴ ΥΠΕΘΑ, 2014, ό.π., σελ. 23-26

αποδιοργάνωση και κατάρρευση μεγάλο μέρος της Μέσης Ανατολής. Ταυτόχρονα, η γεωγραφική θέση της χώρας μας, την καθιστά ιδιαίτερα εκτεθειμένη σε προσφυγικά και μεταναστευτικά κύματα, τα οποία γεννώνται από τη γενικευμένη αυτή αστάθεια στην περιοχή. Η ιδιομορφία του χώρου (εκτεταμένα θαλάσσια σύνορα και μεγάλος αριθμός νήσων, νησίδων και βραχονησίδων) διευκολύνει τη διεξαγωγή παράνομων δραστηριοτήτων, οι οποίες αποτελούν εν δυνάμει ασύμμετρες απειλές, που μπορούν τελικά να εκδηλωθούν ως πολιτικές, στρατιωτικές, κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές απειλές.

Πέραν, των τρεχουσών εξελίξεων, η περιοχή χαρακτηρίζεται και από μια παγωμένη διένεξη, ένα κραυγαλέο διεθνές πρόβλημα παράνομης εισβολής και κατοχής μεγάλου μέρους της επικράτειας, ενός ανεξάρτητου κράτους-μέλους της ΕΕ, της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το συγκεκριμένο πρόβλημα αποτελεί παράγοντα έντασης και αποσταθεροποίησης για την περιοχή και συνδυάζεται με την αναθεωρητική πολιτική της Τουρκίας απέναντι στη χώρα μας. Η Τουρκία, προβαίνοντας σε αμφισβήτηση και συστηματική υπονόμευση των νομίμων κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδας, με τις συχνές παραβιάσεις του εθνικού εναέριου χώρου και τη διαστρέβλωση των αρχών του διεθνούς δικαίου, αποσκοπεί στην αλλαγή του υφιστάμενου status quo, σε βάρος της Ελλάδας.

Από γεωπολιτικής και γεωστρατηγικής πλευράς, η Ελλάδα είναι ιστορικά ενταγμένη στο ευρύτερο ευρωπαϊκό γεωπολιτικό περιβάλλον και είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τα Βαλκάνια και την Ανατολική Μεσόγειο, γεωγραφικές περιοχές προνομιακής άσκησης της πολιτικής και οικονομικής επιρροής της. Η στρατηγική αξία της Ελλάδας στον υπόψη γεωγραφικό χώρο προσδιορίζεται, αφενός από την κεντρική της θέση στην εν λόγω υψηλού γεωστρατηγικού ενδιαφέροντος περιοχή, αφετέρου δε από το γεγονός ότι η χώρα μας καθίσταται σημείο επαφής και προπύργιο της Ευρώπης με την ασιατική και την αφρικανική ήπειρο⁵⁵. Η σημασία της ενισχύεται περαιτέρω καθώς η διεθνής κοινότητα αναζητεί στηρίγματα σταθερότητας στην περιοχή, έναντι ενός ευρέως τόξου αστάθειας που εκτείνεται από τις ακτές της Βόρειας Αφρικής μέχρι και τη Μαύρη Θάλασσα και κυκλώνει κατά κάποιον τρόπο την Ευρώπη.

Η θέση της Ελλάδας ενισχύεται περαιτέρω από το γεγονός ότι αποτελεί τη μοναδική χώρα της περιοχής που μετέχει ενεργά ως πλήρες μέλος σε όλους τους διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς ασφαλείας, όπως ο ΟΗΕ, το ΝΑΤΟ, η ΕΕ και ο ΟΑΣΕ. Η Ελλάδα, καλείται να διαδραματίσει πρωτεύοντα ρόλο σε θέματα περιφερειακής ασφαλείας, τα οποία στο μεγαλύτερο μέρος του συνθέτουν αυτό που σήμερα ονομάζουμε «πλέγμα νέων απειλών ασφαλείας» και οι οποίες είναι η διεθνής τρομοκρατία, η ανεξέλεγκτη διακίνηση οπλικών συστημάτων, η μετανάστευση και το οργανωμένο έγκλημα, οι κυβερνοεπιθέσεις, η ενεργειακή ασφάλεια, οι σύγχρονες μορφές πειρατείας και το περιβάλλον - πόροι - υγεία

⁵⁵ ΥΠΕΘΑ, 2014, Λευκή Βίβλος, σελ. 20

Διαθέτοντας παραδοσιακά μια ισχυρή ναυτική παρουσία και ικανές και διεθνώς αναγνωρισμένες Ένοπλες Δυνάμεις, η χώρα μας είναι ικανή να διαδραματίσει σταθεροποιητικό ρόλο στην ευρύτερη περιοχή. Μέσω διμερών συμφωνιών στρατιωτικής συνεργασίας και μέτρων οικοδόμησης εμπιστοσύνης με βαλκανικές και άλλες χώρες, αλλά και με την προώθηση προγραμμάτων στρατιωτικής συνεργασίας, η Ελλάδα προσπαθεί να συμβάλει στη μείωση της έντασης στην περιοχή, στον περιορισμό των εξοπλισμών, στην αναβάθμιση των περιφερειακών θεσμών και δομών ασφάλειας, σταθερότητας και συνεργασίας⁵⁶.

3. Η Προσαρμογή των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων στα Νέα Δεδομένα

Στο νέο περιβάλλον, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί κατά την μεταψυχροπολεμική περίοδο και το οποίο χαρακτηρίζεται από την αλληλεξάρτηση και τη διεθνοποίηση, η συλλογική ασφάλεια αποτελεί την απάντηση σε δυνητικές ή πραγματικές απειλές. Για την προσαρμογή της ελληνικής Στρατιωτικής Διπλωματίας στη νέα αυτή κατάσταση όπου κυρίαρχη συνιστώσα αποτελεί η περιφερειακή παρουσία της Ελλάδας σε διεθνείς οργανισμούς και η συμμετοχή της με στρατιωτικές δυνάμεις σε διεθνείς επιχειρήσεις, προς υλοποίηση των αποφάσεων τόσο του ΝΑΤΟ όσο και της Κοινής Ευρωπαϊκής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας (ΚΕΠΑΑ), απαιτείται η ανάλυση των παρακάτω παραγόντων που εμπλέκονται και επιδρούν αναλόγως⁵⁷:

α. Οι δεσμεύσεις της Ελλάδας στον τομέα της άμυνας

Με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, τα κράτη-μέλη του ΝΑΤΟ έπαψαν να θεωρούν ότι αντιμετωπίζουν μια εύκολα αναγνωρίσιμη και μετρήσιμη εξωτερική στρατιωτική απειλή. Έτσι απέκτησαν περισσότερες επιλογές, αναφορικά με το πού και πώς μπορούσαν πλέον, να εφαρμόσουν το κέντρο βάρους της αμυντικής τους προσπάθειας. Η Ελλάδα, έχοντας όμως να αντιμετωπίσει τη διαρκή τουρκική στρατιωτική απειλή, δεσμεύει την αμυντική της προσπάθεια και περιορίζει τις επιλογές της. Η εμπλοκή των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων και σε διπλωματικές πρωτοβουλίες, παράλληλα με τα υπόλοιπα καθήκοντά τους, περιορίζει σημαντικά την αποτελεσματικότητά τους και στους δύο τομείς.

β. Η θέση της Ελλάδος στη ΝΑ Ευρώπη

Η θέση της Ελλάδας της δημιουργεί σημαντικές ευθύνες. Το δεδομένο αυτό, αφ' ενός, επιβάλλει μια λογική περιφερειακής δύναμης στην ελληνική πολιτική ασφάλειας και αφ' ετέρου, προσθέτει μεγαλύτερο βάρος, αλλά και περιπλέκει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων για το αν πρέπει ή όχι να

⁵⁶ Ι. Παρίσης, Η Ευρωπαϊκή Άμυνα και Ασφάλεια στη Μεταψυχροπολεμική Εποχή, Αθήνα: Τουρίκη, 1997

⁵⁷ Ντόκος, Θ., «Εγχειρίδιο Διεθνών Σχέσεων και Στρατηγικής», οπ.π. σελ. 544

εμπλέκεται η χώρα, μέσω των Ενόπλων Δυνάμεών της, σε δραστηριότητες Στρατιωτικής Διπλωματίας.

γ. Η διαδικασία αλλαγών στον στρατιωτικό τομέα

Γενικά η εισαγωγή αλλαγών στον τομέα των αμυντικών ικανοτήτων αποτελεί μια αργή διαδικασία. Και αυτό διότι απαιτείται ικανό χρονικό διάστημα μέχρι να επέλθουν οι απαραίτητες μεταβολές στη δομή δυνάμεων και να καταστεί επιχειρησιακός ο νέος εξοπλισμός. Εξ' ίσου δύσκολη είναι και η μείωση στις αμυντικές ικανότητες, με ένα ορθολογικό και ενιαίο τρόπο. Τα δεδομένα αυτά επιβάλλουν περιορισμούς στην ταχύτητα με την οποία μπορούν να προσαρμοσθούν τα διατιθέμενα μέσα, προκειμένου να είναι σε θέση οι Ένοπλες Δυνάμεις να φέρουν σε πέρας νέα καθήκοντα και αποστολές.

δ. Η διεθνής ευθύνη

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια αυξανόμενη και, σε μερικές περιπτώσεις, καταλυτική πίεση από τη διεθνή κοινότητα και τους διεθνείς οργανισμούς, συμπεριλαμβανομένης και της διεθνούς κοινής γνώμης, ώστε να αναληφθεί δράση για την αντιμετώπιση καταστάσεων κρίσεων και άλλων επιτακτικών εκτάκτων καταστάσεων. Αρκετές από τις κρίσεις αυτές, πράγματι, δικαιολογούν την ανάληψη στρατιωτικής υποστηρικτικής δράσης, από διεθνείς οργανισμούς.

4. Ο Ρόλος των Στελεχών των Ενόπλων Δυνάμεων κατά την Άσκηση της Στρατιωτικής Διπλωματίας

Ο ρόλος που μπορούν να διαδραματίσουν τα στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων για την υλοποίηση της Στρατιωτικής Διπλωματίας μπορεί να έχει τις παραπάνω μορφές⁵⁸:

- Συμμετοχή ως αντιπρόσωποι ή παρατηρητές (ή με άλλους ρόλους), στα Διεθνή Αμυντικά Σύμφωνα και άλλα διεθνή «fora» αμυντικού χαρακτήρα. Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό της μεταψυχροπολεμικής εποχής είναι το γεγονός πως δημιουργείται στο διεθνή χώρο ένα ευρύ πλέγμα συχνά επικαλυπτόμενων οργανισμών, θεσμών, πολυμερών κανονιστικών δομών και μόνιμων ή ad hoc επιτροπών. Ένα πρόσθετο σημαντικό χαρακτηριστικό των τελευταίων ετών είναι οι προσπάθειες δημιουργίας αυτόνομης Ευρωπαϊκής Άμυνας.

- Συμμετοχή σε ελληνικές πρεσβείες ή μόνιμες αντιπροσωπείες της Ελλάδας στο εξωτερικό. Τόσο όσον αφορά τους στρατιωτικούς ακόλουθους σε χώρες όπου η Ελλάδα διατηρεί πρεσβείες ή μόνιμες αντιπροσωπείες, όσο και τους

⁵⁸ ΥΕΘΑ, Αμυντική Στρατηγική Αναθεώρηση, 2001, σελ 59-60

αντιπροσώπους στην Ατλαντική Συμμαχία. Στο πλαίσιο αυτό, ο στρατιωτικός ακόλουθος στους ευρωπαϊκούς θεσμούς ή στις πρωτεύουσες των μελών, λόγω των ειδικών γνώσεων, διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην συγκέντρωση πληροφοριών, στην αξιολόγησή τους και στην παροχή συμβουλών στα ενδιαφερόμενα κυβερνητικά τμήματα.

- Συμμετοχή σε ειρηνευτικές αποστολές⁵⁹, απουσία από τις οποίες σημαίνει απουσία από τη διαδικασία διαμόρφωσης των περιφερειακών ισορροπιών ισχύος και συμφερόντων. Η Ελλάδα, ευρισκόμενη σε μία ευαίσθητη περιοχή, επηρεάζεται δραστικά και με τρόπο προφανή από τις ανακατατάξεις των ισορροπιών στην περιφέρεια που ανήκει. Η συμμετοχή της επομένως, είναι σχεδόν αυτονόητη.

- Παρουσία ναυτικών μονάδων σε ξένους λιμένες υπό το πνεύμα της επίδειξης σημαίας.

- Προώθηση ζητημάτων στρατιωτικής συνεργασίας με τις χώρες τις ευρύτερης περιοχής.

- Ανταλλαγή στελεχών για εκπαιδεύσεις, ή για συμμετοχή σε εθνικές ή κοινές ασκήσεις. Οι κοινές ασκήσεις με συγκεκριμένο πολιτικό και στρατιωτικό στόχο δημιουργούν αποτρεπτικές παραστάσεις σε αντίπαλα κράτη. Οι ασκήσεις στο πλαίσιο των διμερών και πολυμερών συμφωνιών που τείνουν να καθιερωθούν ως πρακτική των αμυντικών σύμφωνων στα οποία συμμετέχει η Ελλάδα.

- Φιλοξενία αξιωματικών κατά τους θερινούς μήνες και αποστολή αντίστοιχα Ελλήνων για φιλοξενία.

5. Κριτήρια Εμπλοκής της Στρατιωτικής Διπλωματίας

Οι παράγοντες που προαναφέρθηκαν επενεργούν και δημιουργούν μια σειρά κριτηρίων, με βάση τα οποία η χώρα καλείται να κρίνει για το αν θα πρέπει να εμπλακεί ή όχι σε επιχειρήσεις Στρατιωτικής Διπλωματίας⁶⁰. Τα κριτήρια πρέπει να αναλυθούν, αξιολογηθούν και ταξινομηθούν ανά επίπεδο.

α. Στρατηγικό επίπεδο

Καθώς η Στρατιωτική Διπλωματία εξελίσσεται με βάση την αποτρεπτική στρατηγική του 21^{ου} αιώνα, σημαντικά θέματα που πρέπει να εξετάζονται είναι:

⁵⁹ ΓΕΕΘΑ, Δόγμα Πολυεθνικών επιχειρήσεων, σελ. 2-4

⁶⁰ Ραγιές, Ι., Α., *Αμυντική και Στρατιωτική Διπλωματία, η γέφυρα μεταξύ Διπλωματίας και Στρατιωτικής Ισχύος*, Αθήνα: ΕΛΙΑΜΕΠ, 2002, σελ. 536

(1) Η μετακίνηση, από τον ένα γνωστό εχθρό, στους πολλούς δυνητικούς αντιπάλους ή δυνητικούς να προκαλέσουν επιθετικές ενέργειες.

(2) Η μεταβαλλόμενη φύση του πολέμου, η εξέλιξη της νέας στρατηγικής θεωρίας και η έμφαση σε επιχειρήσεις, μη-κλασικής μορφής πολέμου ή σε περιβάλλον που προσομοιάζει με καταστάσεις πολέμου.

(3) Η μείωση της σημασίας της στρατιωτικής όψης της ασφάλειας και η ανάγκη να δοθεί έμφαση σε μη-στρατιωτικές όψεις της ασφάλειας.

(4) Η μετακίνηση, από το κράτος, ως το μοναδικό δρώντα, και σε άλλους δρώντες/συμμαχίες και συνασπισμούς κρατών, ως στρατηγικούς χρήστες της στρατιωτικής δύναμης, στο διεθνές σύστημα.

(5) Η στρατιωτική δύναμη σήμερα, μετατρέπεται σε ένα σημαντικό και κρίσιμο εργαλείο για τα κράτη, όταν συμβαίνουν καταστάσεις αστάθειας, έντασης ή κρίσης. Όμως, η στρατιωτική δύναμη, όποτε είναι παρούσα, οφείλει να υποστηρίζει, αποκλειστικά, τη διπλωματική δραστηριότητα.

β. Πολιτικό επίπεδο

Τα κριτήρια που πρέπει να ληφθούν υπ' όψη και με βάση τα οποία θα κρίνεται το κατά πόσο θα ήταν δυνατόν να δικαιολογηθεί η συμμετοχή σε επιχειρήσεις Στρατιωτικής Διπλωματίας είναι τα εξής:

(1) Το εθνικό συμφέρον. Αν αυτό ορισθεί με καθαρά κριτήρια αμυντικής πολιτικής, ως η ανάγκη δηλαδή να διατηρηθεί η εδαφική ακεραιότητα της χώρας (παραδοσιακός ρόλος των Ενόπλων Δυνάμεων), τότε η οποιαδήποτε εμπλοκή της χώρας, σε δραστηριότητες Στρατιωτικής Διπλωματίας, θα περιοριζόταν δραστικά. Αν, όμως, εστιάσουμε στο γεγονός πως ποτέ σχεδόν, δεν είναι δυνατόν να προβλεφθεί η εξέλιξη μιας έντασης/σύγκρουσης, τότε ευρύτερα συμφέροντα ασφάλειας καθώς και συμφέροντα στρατηγικής σημασίας, είναι επιβεβλημένο να λαμβάνονται υπ' όψη. Απαραίτητη είναι πάντως, η ανεύρεση της γραμμής ισορροπίας μεταξύ των διαφόρων μορφών δεσμεύσεων.

(2) Η δυνατότητα παροχής δυνάμεων, ως συνεισφορά, στο NATO ή άλλους Διεθνείς Οργανισμούς. Αυτό, κατ' επέκταση, απορροφά ένα μεγάλο τμήμα της στρατιωτικής προσπάθειας της χώρας. Έτσι, η Ελλάδα πριν την προσφορά δυνάμεων πρέπει να λαμβάνει σοβαρά υπόψη / αντισταθμίζει τα προσδοκώμενα οφέλη αλλά και το σκοπό / χρονικά όρια των επιχειρήσεων.

(3) Η δικαιολόγηση της ανάληψης στρατιωτικής δράσης. Αυτό περικλείει την ύπαρξη διαλόγου, τόσο με τις άλλες ενδιαφερόμενες χώρες, όσο και με τους οργανισμούς, που εμπλέκονται.

γ. Διπλωματικό επίπεδο

Απαιτείται η εξάντληση όλων των διαθέσιμων ειρηνικών μέσων επίλυσης διαφορών ή διαχείρισης μιας κρίσης ή έντασης⁶¹. Πρέπει να εξετάζονται όλες οι μέθοδοι διαπραγμάτευσης και μεσολάβησης, πριν αποφασιστεί η εφαρμογή της στρατιωτικής δύναμης. Η αποτελεσματική διαχείριση της στρατιωτικής δύναμης από τους διεθνείς οργανισμούς, αποτελεί επίσης μια σημαντική παράμετρο. Κανένα κράτος δεν είναι διατεθειμένο να παραδώσει στον ΟΗΕ ή σε κάποιο άλλο οργανισμό, τις Ένοπλες Δυνάμεις του χωρίς κανένα περιορισμό. Θέματα συναίνεσης, εθνικής κυριαρχίας, καθώς και οι προοπτικές ανθρωπιστικών επεμβάσεων θα πρέπει επίσης, να εξετάζονται διεξοδικά.

δ. Στρατιωτικό – τεχνολογικό επίπεδο

Το επίπεδο αυτό αποτελεί το πλέον κρίσιμο, αφού αφορά στην προετοιμασία, λειτουργία και απόδοση των Ενόπλων Δυνάμεων, οι οποίες καλούνται να συμμετέχουν σε επιχειρήσεις πέραν του εθνικού χώρου όπως για παράδειγμα σε επιχειρήσεις υποστήριξης της ειρήνης⁶².

Οι θετικές πολιτικές και στρατιωτικές αλλαγές στην Ευρώπη, δεν μετέβαλαν τη βασική προτεραιότητα κάθε κράτους που συνεχίζει να αποτελεί η άμυνα του εδάφους και των νόμιμων συμφερόντων του απέναντι σε εξωτερικές επιθετικές πράξεις. Παρά το γεγονός ότι ορισμένα κράτη έχουν το μέγεθος, το είδος και τις δυνατότητες να ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις τους στο πλαίσιο για παράδειγμα ειρηνευτικών επιχειρήσεων, εντούτοις πιθανή εμπλοκή τους σε μακροπρόθεσμες δεσμεύσεις, είναι δυνατόν να έχει αρνητικές επιπτώσεις σε αυτά.

Η συμμετοχή της χώρας μας σε δραστηριότητες Στρατιωτικής Διπλωματίας, δεν σχετίζεται με βάση απειλές κατά της ύπαρξής της. Οδηγείται σ' αυτή την απόφαση εξαιτίας της επιθυμίας της να υποστηρίξει το διεθνή της ρόλο. Σε ένα κράτος που λειτουργεί στο πλαίσιο μιας κοινότητας ασφάλειας, όπως το ΝΑΤΟ και η ΕΕ, το πιο ουσιαστικό μέρος των στρατιωτικών του δραστηριοτήτων εμπίπτει περισσότερο στον πολιτικό, παρά στον τομέα της άμυνας. Τη σημερινή εποχή η άμυνα μιας χώρας αποτελεί ίσως όχι την πλέον σημαντική *de facto* λειτουργία των Ενόπλων Δυνάμεων, σε αντίθεση με την Ελλάδα όπου κάτι τέτοιο, επί του παρόντος τουλάχιστον, δεν είναι δυνατόν να ισχύσει⁶³.

Η ελληνική κυβέρνηση οφείλει να ελέγχει τις συνθήκες συμμετοχής πριν την αποστολή των δυνάμεων, αλλά και να υποβάλλει σε διαδικασία κρίσης τα αποτελέσματα της όλης υποστήριξης στις διπλωματικές δραστηριότητες, όταν

⁶¹ Ντόκος, Θ., «Εγχειρίδιο Διεθνών Σχέσεων και Στρατηγικής», οπ.π., σελ. 542.

⁶² Ντόκος, Θ., «Εγχειρίδιο Διεθνών Σχέσεων και Στρατηγικής», οπ.π., σελ. 547-548.

⁶³ Ντόκος, Θ., «Εγχειρίδιο Διεθνών Σχέσεων και Στρατηγικής», οπ.π., σελ. 548

αυτή έχει ολοκληρωθεί. Επιτυχία δεν μπορεί να αποτελεί η παρουσία, αλλά η συμβολή της παρουσίας αυτής στην όλη διπλωματική πρωτοβουλία, αφού η εμπλοκή των στρατιωτικών δυνάμεων αποσκοπεί μόνο στην υποστήριξη της διπλωματικής πρωτοβουλίας⁶⁴.

6. Εφαρμογή της Στρατιωτικής Διπλωματίας σε Εθνικό Επίπεδο

Οι βασικές κατευθύνσεις και επιδιώξεις υλοποίησης στόχων μέσω της Στρατιωτικής Διπλωματίας συνίστανται στη(ν):

α. Ισχυροποίηση της ασφάλειας και των κυριαρχικών δικαιωμάτων της χώρας, στην σταθεροποιητική της παρουσία στο διεθνή χώρο και στον εποικοδομητικό της ρόλο ως κινητήρια δύναμη θετικών εξελίξεων στην ανατολική Μεσόγειο, στα Βαλκάνια και γενικότερα στην ευρύτερη περιοχή.

β. Δημιουργία συνθηκών ειρήνης, ασφάλειας και συνεργασίας στην ευρύτερη περιοχή, με την προώθηση σχέσεων φιλίας, καλής γειτονίας και συνεργασίας στη ζώνη γεωπολιτικού ενδιαφέροντος της χώρας μας, δηλαδή σε μια περιοχή που εκτείνεται από το Δούναβη έως τις ακτές της βόρειας Αφρικής και από την Υπερκαυκασία και την ανατολική Μεσόγειο μέχρι και την Αδριατική θάλασσα.

γ. Αναβάθμιση του ρόλου και της επιρροής της χώρας στην ευρύτερη περιοχή και στη μεγιστοποίηση των πλεονεκτημάτων από τη συμμετοχή στις συμμαχίες, τα συλλογικά όργανα ασφάλειας και τις υπερεθνικές ενώσεις (ΝΑΤΟ, ΟΗΕ, ΕΕ) για την προάσπιση των εθνικών συμφερόντων, τιμώντας παράλληλα τις υποχρεώσεις έναντι αυτών.

Η Στρατιωτική Διπλωματία συνίσταται από μια δέσμη δραστηριοτήτων, οι οποίες υλοποιούνται από το ΥΠΕΘΑ και τις Ένοπλες Δυνάμεις. Τέτοιες δραστηριότητες περιλαμβάνουν το ρόλο των στρατιωτικών ακολούθων, τις διμερείς επισκέψεις, την παρουσία ναυτικών μονάδων σε ξένους λιμένες, υπό το πνεύμα επίδειξης σημαίας και της ναυτικής παρουσίας, τις ανταλλαγές μεταξύ των στρατιωτικών κλιμακίων και διοικήσεων, τη συνεργασία σε θέματα εκπαίδευσης, τις ασκήσεις και τα σεμινάρια, την παροχή πολιτικής και ανθρωπιστικής βοήθειας και την ανάπτυξη διαφάνειας και εμπιστοσύνης μεταξύ πρώην παραδοσιακά αντιπάλων χωρών.

Ειδικότερα στο πλαίσιο της προώθησης των διεθνών σχέσεων, της στήριξης των εθνικών συμφερόντων και της άσκησης μιας δυναμικής Στρατιωτικής Διπλωματίας, το ΥΠΕΘΑ αναπτύσσει έντονη δραστηριότητα που οδηγεί στην

⁶⁴ Ραγιές, Ι., Α., *Αμυντική και Στρατιωτική Διπλωματία*, οπ.π., σελ. 537

υπογραφή αμυντικών συμφωνιών και συμφωνιών στρατιωτικής συνεργασίας, σε διμερές και πολυμερές επίπεδο, στη διεξαγωγή συνομιλιών γύρω από θέματα άμυνας και διεθνούς ειρήνης με αρκετές χώρες, καθώς και στη συμμετοχή της Ελλάδας σε ειρηνευτικές αποστολές.

Το ΥΠΕΘΑ, μέσω των Ενόπλων Δυνάμεων, στηρίζει την πολιτική για τη διεθνή ελληνική παρουσία στην περιφέρεια της Ευρώπης συμμετέχοντας στην εφαρμογή της ΚΕΠΠΑ καθώς και σε διεθνείς αποστολές, πάντοτε σύμφωνα με τις διεθνείς υποχρεώσεις της χώρας, όπως αυτές απορρέουν από την συμμετοχή της στους διεθνείς οργανισμούς. Σκοπός όλων αυτών των δραστηριοτήτων, είναι η δημιουργία και προώθηση κλίματος ειρήνης, ασφάλειας και συνεργασίας, κυρίως στην ευαίσθητη περιοχή της νοτιοανατολικής Ευρώπης αλλά και διεθνώς.

7. Εφαρμογή της Στρατιωτικής Διπλωματίας σε Οργανισμούς και Χώρες

Οι εξελίξεις στο χώρο των Βαλκανίων και της ανατολικής Μεσογείου δημιουργούν προκλήσεις αλλά προσφέρουν και δυνατότητες ενίσχυσης της ελληνικής ασφάλειας. Η Ελλάδα έχει την ιδιαιτερότητα να αντιμετωπίζει τις προκλήσεις του μεταβαλλόμενου διεθνούς περιβάλλοντος, ταυτόχρονα με την αναθεωρητική πολιτική της Τουρκίας απέναντι στη χώρα μας και την Κύπρο. Εκτός των παραπάνω, οι εξελίξεις στα θέματα ενέργειας στη ΝΑ Μεσόγειο αναβαθμίζουν τις ανάγκες ασφάλειας και άμυνας και περιπλέκουν τις ισορροπίες στην περιοχή εμφανίζοντας έναν νέο «παίκτη» ως δυνητικό σύμμαχο, το Ισραήλ.

Η Ελλάδα ως μέλος διεθνών οργανισμών (ΟΗΕ, ΕΕ, ΟΑΣΕ, ΝΑΤΟ) οφείλει να προσφέρει την εθνική προστιθέμενη στρατηγική αξία της και αναλαμβάνοντας πρωτοβουλίες σε θέματα που αφορούν στην περιοχή αλλά και τη διεθνή κοινότητα να είναι σε θέση να υπερασπίσει τα εθνικά της συμφέροντα και να προσδίδει νέα αξία στις εταιρικές συμμαχικές της σχέσεις.

Στο πολύπλοκο αυτό περιβάλλον, η Εθνική Στρατηγική προσδιορίζει τους εθνικούς αντικειμενικούς σκοπούς και δίνει κατευθύνσεις για την υλοποίησή τους έχοντας ως ένα από τα εργαλεία της τη Στρατιωτική Διπλωματία. Αυτή θα πρέπει να είναι οργανωμένη, συντονισμένη και να προσαρμόζεται στην επίτευξη στόχων που αφορούν συγκεκριμένο αντίπαλο. Θα πρέπει να εκτιμηθεί και να σχεδιασθεί ξεχωριστά για κάθε πραγματικό ή δυνητικό αντίπαλο και κατάσταση, λαμβάνοντας όμως σοβαρά υπόψη την πιθανή μη επιθυμητή αλληλεπίδραση στους διαφορετικούς παίκτες.

Συνοψίζοντας, η Ελλάδα, με δεδομένη τη γεωστρατηγική της θέση και ως μέλος διεθνών οργανισμών, αναπτύσσει Στρατιωτική Διπλωματία για την προώθηση και διατήρηση καλών σχέσεων, την εποικοδομητική συνεργασία και

την επίλυση ενδεχομένων προβλημάτων και διαφορών με ειρηνικά μέσα. Ειδικότερα η Στρατιωτική Διπλωματία αναπτύσσεται στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του ΝΑΤΟ, του ΟΗΕ, του ΟΑΣΕ, στο βαλκανικό χώρο, στο χώρο της Ανατολικής Ευρώπης, της Μέσης Ανατολής–Μεσογείου και στις σχέσεις της με την Τουρκία⁶⁵.

7.1 Πλαίσιο Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ)

Η προσπάθεια πολιτικής ολοκλήρωσης της Ευρώπης είχε ξεκινήσει ήδη από τη δεκαετία του '50, Το πιο σημαντικό βήμα, έγινε με την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχ το 1992, όπου ενσωματώθηκε και η αμυντική συνιστώσα στην οποία η ΕΕ δια μέσου της ΚΕΠΠΑ και η οποία περιλαμβάνει το σύνολο των θεμάτων που αφορούν στην ασφάλεια, συμπεριλαμβανομένης και της εν καιρώ διαμόρφωσης μιας κοινής αμυντικής πολιτικής. Στόχος ήταν η ενίσχυση της ασφάλειας της Ένωσης και των Κρατών-Μελών της και εκφράζεται μέσω των αποφάσεων και κοινών δράσεων, η εκπόνηση και εφαρμογή των οποίων ανατέθηκε στην Δυτικο-Ευρωπαϊκή Ένωση (ΔΕΕ). Η υλοποίηση των προσπαθειών της ΚΕΠΠΑ αρχίζουν ουσιαστικά με την υπογραφή της Συνθήκης του Άμστερνταμ (1999) όπου γίνεται αναφορά στις σχέσεις με τη ΔΕΕ και εκφράζεται η πρόθεση ενσωμάτωσης της στην ΕΕ⁶⁶.

Η Ελλάδα υποστηρίζει την προσπάθεια για ενιαία αμυντική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης και συμμετέχει ενεργά στις εξελίξεις εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιδιώκοντας ουσιαστικό ρόλο στα όργανα λήψης αποφάσεων και σχεδιασμού. Θεωρεί ότι ο Ευρω-Μεσογειακός διάλογος, εκτός από αναπτυξιακό μοχλό, αποτελεί και μοχλό εξασφάλισης της σταθερότητας στην ευρύτερη περιοχή που ανοίγει το δρόμο στην οικοδόμηση θεσμικών σχέσεων ασφάλειας⁶⁷.

Η χώρα μας διαθέτει για τις στρατιωτικές επιχειρήσεις της ΕΕ, το Ελληνικό Στρατηγείο Επιχειρήσεων Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΣΕΕΕ) EL-EU-OHQ στη Λάρισα και τις απαραίτητες δυνάμεις στο πλαίσιο δημιουργίας της Ευρωπαϊκής Στρατιωτικής Δύναμης (ΕΣΔ), συμμετέχοντας ενεργά σε όλες τις ασκήσεις. Το EL-EU-OHQ που είναι ένα από τα 5 που έχουν διατεθεί στην ΕΕ (μαζί με αυτά της Γαλλίας, Μ. Βρετανίας, Γερμανίας και Ιταλίας), διοργάνωσε το 2009 τη στρατιωτική άσκηση της ΕΕ (MILEX '09), με πολυεθνική συμμετοχή στελεχών, για εξάσκηση σε θέματα χειρισμού κρίσεων, χωρίς την προσφυγή και τα μέσα του ΝΑΤΟ. Επίσης η Ελλάδα ηγείται, ως έθνος-πλαίσιο ενός πολυεθνικού τακτικού σχηματισμού μάχης (battle group) με δυνατότητα ταχείας αντίδρασης, στο οποίο συμμετέχουν επίσης η Κύπρος, η Βουλγαρία και η Ρουμανία.

⁶⁵ ΥΕΘΑ, Η Στρατιωτική Διπλωματία, Ανάκτηση στις 12 Μαΐου 2018 από <http://www.mod.mil.gr>

⁶⁶ Παρίσης, Ι., *Η Ευρώπη της Άμυνας*, Αθήνα: Έκφραση Πολιτισμού, 2010, σελ 34-37

⁶⁷ Ελληνική Δημοκρατία, ΥΕΘΑ, <http://www.mod.mil.gr>

Το 2003 αποφασίσθηκε η πρώτη αποστολή διαχείρισης κρίσεων της ΕΕ. Επρόκειτο για μία αστυνομική αποστολή (European Union Police Mission - EUPM) στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Έκτοτε η δραστηριότητα της ΕΕ στον τομέα των επιχειρήσεων με στρατιωτικά ή μη-στρατιωτικά μέσα διευρύνεται και η Ελλάδα συμμετέχει στις παρακάτω επιχειρήσεις:

- Επιχείρηση «ΑΛΘΑΙΑ» στη Βοσνία - Ερζεγοβίνη (European Union Force - EUFOR Althea). Διαδέχθηκε τη Νατοϊκή επιχείρηση Stabilisation Force (SFOR) με προσφυγή στα μέσα και τις δυνατότητες του ΝΑΤΟ, βάσει του πλέγματος διευθετήσεων Berlin Plus. Είχε ως κύριο στόχο τη διατήρηση ενός ασφαλούς και σταθερού περιβάλλοντος στη χώρα. Συμμετείχαν 35 στελέχη των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων.

- Επιχείρηση «ΑΤΑΛΑΝΤΑ», η οποία ενεργοποιήθηκε το 2008, στα ανοικτά των ακτών της Σομαλίας με σκοπό την καταπολέμηση της πειρατείας (European Union Naval Force -EUNAVFOR Somalia - Operation Atalanta). Είναι η πρώτη αυτόνομη ναυτική επιχείρηση της ΕΕ, η οποία διεξάγεται στο πλαίσιο σχετικών αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας των ΗΕ. Η δύναμη της ΕΕ συμβάλλει στην προστασία πλοίων μεταφοράς ανθρωπιστικής βοήθειας, καθώς και άλλων ευπαθών πλοίων που διέρχονται από την περιοχή. Η Ελλάδα συμμετέχει περιοδικά με μονάδες επιφανείας (Φρεγάτα) του Πολεμικού Ναυτικού ή επιτελείς, στο Επιχειρησιακό Στρατηγείο της Επιχείρησης (OHQ Northwood UK).

- Επιχείρηση «EUTM MALI» (στο Μάλι), για επαύξηση της στρατιωτικής ισχύος των ενόπλων δυνάμεων του Μάλι, οι οποίες υπό τον έλεγχο της νόμιμης πολιτικής αρχής, θα είναι ικανές να εμπλακούν σε πολεμικές επιχειρήσεις με στόχο την αποκατάσταση της Εθνικής κυριαρχίας της χώρας τους. Η Ελλάδα συμμετέχει με 2 επιτελείς στην Τακτική Διοίκηση Συμβούλων στο Επιτελείο της Επιχείρησης (MHQ BAMAKO).

- Επιχείρηση «SOPHIA» της EUNAVFOR Med. Είναι ναυτική επιχείρηση της ΕΕ για την εξάρθρωση του επιχειρηματικού μοντέλου των διακινητών μεταναστών και των ασκούντων εμπορία ανθρώπων στο νότιο τμήμα της Κεντρικής Μεσογείου. Η επιχείρηση έχει δύο επικουρικά καθήκοντα: την κατάρτιση της ακτοφυλακής και του ναυτικού της Λιβύης και τη συμβολή στην εφαρμογή του εμπάργκο όπλων του ΟΗΕ στα ανοικτά των λιβυκών ακτών. Η Ελλάδα συμμετέχει με 1 Υ/Β (εναλλάξ με OSG), με στελέχη στο Επιχειρησιακό Επιτελείο OHQ (Ρώμη) και στο Πρωθυμμένο Επιτελείο FHQ εν πλω (στο πλοίο Διοικήσεως), με τη διάθεση του Ναύσταθμου Κρήτης ως Προκεχωρημένης Βάσης Υποστήριξης ΔΜ (FLS-Forward Logistic Site) και με την 115 ΠΜ στη Σούδα ως Προκεχωρημένης Βάσης Επιχειρήσεων (FOB-Forward Operations Base) καθώς και το Κέντρο Εκπαίδευσης Ναυτικής Αποτροπής (ΚΕΝΑΠ) για παροχή εκπαίδευσης στη Λιβυκή Ακτοφυλακή/Ναυτικό.

7.2. Πλαίσιο NATO

Το NATO δρομολόγησε, από την αρχή της δεκαετίας του '90, μια διαδικασία προσαρμογής, η οποία περιλαμβάνει την τροποποίηση του Στρατηγικού Δόγματος και της Δομής Διοίκησής του. Προέβει στην άμεση δημιουργία θεσμών συνεργασίας με το σύνολο των χωρών της ανατολικής Ευρώπης για την διασφάλιση της ειρήνης και της σταθερότητας στην περιοχή και την ανάπτυξη δυνάμεων συνεργασίας με άλλους διεθνείς οργανισμούς ασφάλειας ιδιαίτερα με την ΕΕ, τα ΗΕ και τον ΟΑΣΕ. Τέλος επεδίωξε τη σταδιακή διεύρυνσή του προς τις χώρες της ανατολικής Ευρώπης.

Η Ελλάδα συμμετέχει ενεργά στις δραστηριότητες, στις ασκήσεις, στις διαδικασίες και στους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων της συμμαχίας με επιδίωξη την προάσπιση και προαγωγή των εθνικών συμφερόντων. Τηρεί θετική στάση στη μετεξέλιξή του σε οργανισμό συλλογικής ασφάλειας, καθώς και τη διεύρυνσή του προς Ανατολάς, υπό την προϋπόθεση μη ανατροπής, αλλά ενίσχυσης των ισορροπιών που εγγυώνται τη σταθερότητα και ειρήνη στις διάφορες επί μέρους περιοχές της συμμαχίας και ειδικότερα, στη Νοτιοανατολική της πτέρυγα. Μέσω της συμμετοχής της προβάλλει, στο πλαίσιο της συμμαχικής σχεδίασης, αλλά και γενικότερα, τη γεωπολιτική σημασία του ελληνικού χώρου. Οι σημερινές εξελίξεις παρουσιάζονται παρακάτω⁶⁸:

- Επιχείρηση International Security Assistance Force (ISAF). Η αποστολή της ISAF συνίστατο στην παροχή συνδρομής στις αρχές του Αφγανιστάν για τη δημιουργία περιβάλλοντος σταθερότητας και ασφάλειας στη χώρα και στην εκπαίδευση και εξοπλισμό του εθνικού στρατού του Αφγανιστάν. Η παρουσία/συνδρομή της Ελλάδας υλοποιήθηκε με τη διάθεση ενός Τάγματος Μηχανικού για την εκτέλεση έργων υποδομής, εκπαιδευτών για την παροχή εκπαίδευσης στελεχών του στρατού του Αφγανιστάν και ανάληψη της διοίκησης του διεθνούς αεροδρομίου της Καμπούλ. Την 1 Ιαν 2015 την επιχείρηση ISAF, διαδέχθηκε η επιχείρηση *Resolute Support Mission* in Afganistan (RSM), στην οποία συμμετέχει η χώρα μας με αριθμό Συμβούλων Συντήρησης του Αεροδρομίου KABUL (FW MAINTENANCE).

- Επιχείρηση Kosovo Force (KFOR) (ΕΛΔΥΚΟ). Η Ελλάδα συμμετείχε στην KFOR, από συστάσεώς της και αποτέλεσε την πολυπληθέστερη αποστολή της χώρας μας. Λόγω της βελτίωσης των συνθηκών ασφαλείας στην περιοχή, το NATO αποφάσισε τη σταδιακή μείωση των δυνάμεων και από 31 Ιαν 2010 η επιχείρηση πέρασε στην επόμενη φάση της «Αποτρεπτικής Παρουσίας» (Επιχείρηση «Joint Enterprise», Φάση «Deterrent Presence-DP») με αλλαγή της δομής και σταδιακή μείωση της δυνάμεις της. Η Ελλάδα συμμετέχει με ένα Λόχο Ελιγμού (Pristina), μία Δρια LMT's (Mitrovica), Ομάδα JRD-N, επιτελείς στο KFOR

⁶⁸ ΥΕΘΑ, Στρατιωτική Διπλωματία, <http://www.mod.mil.gr>

HQ και SPOU (Sea Port Operations Unit -Θεσ/νίκη) καθώς και με τακτική πτήση αεροσκάφους C-130 και Λόχο Γενικών Μεταφορών (Θεσ/νίκη).

- Επιχείρηση Sea Guardian (OSG). Αποτελεί θαλάσσια επιχείρηση ασφάλειας εκτός του άρθρου 5, η οποία στοχεύει στη συνεργασία των μεσογειακών χωρών για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας στην θαλάσσια περιοχή της Μεσογείου. Η Ελλάδα συμμετέχει εκ περιτροπής με τη διάθεση Πυραυλάκατου ή Κανονιοφόρου με ομάδα ΟΥΚ, ενός υποβρυχίου, με πτήσεις αεροπορικής επιτήρησης (1 αεροσκάφος C-130 ή C-27), καθώς και τη διάθεση του Ναύσταθμου Κρήτης ως Προκεχωρημένης Βάσης Υποστήριξης ΔΜ (FLS Forward Logistic Site).

- Επιχείρηση Standing NATO Maritime Group-2 (SNMG-2). Πρόκειται για δραστηριότητα του NATO στο Αιγαίο για την αντιμετώπιση της Μεταναστευτικής Κρίσης. Η χώρα μας συμμετέχει με 1 αεροσκάφος σε ρόλο έρευνας-επιτήρησης, 1 ελικόπτερο Super Puma, 1 πυραυλάκατο, 2 ναυτικές μονάδες (κανονιοφόρο ή ναρκοθηρευτικό), 3 κανονιοφόρους και 6 παράκτια περιπολικά, υπό εθνικό έλεγχο για συναφή υποστήριξη.

- Επιχείρηση Enduring Freedom (Ιράκ- Ινδικός Ωκεανός). Η χώρα μας συμμετέχει με επιτελή στο Επιτελείο USCENTCOM (TAMPA FLORIDA).

- Επιτελείο NATO Liaison Office Skopje (NLO SKOPJE). Η χώρα μας συμμετέχει με έναν επιτελή.

- Επιτελείο NATO Military Liaison Office in Belgrade (MLO BELGRADE). Η χώρα μας συμμετέχει με έναν επιτελή.

7.3. Πλαίσιο του ΟΗΕ

Ο ΟΗΕ, όντας ο μοναδικός οργανισμός οικουμενικού χαρακτήρα, είναι επιφορτισμένος με την ευθύνη της διατήρησης της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας και την αποκατάσταση της διεθνούς νομιμότητας και των κοινωνικών και οικονομικών ισορροπιών. Στη μεταψυχροπολεμικό περίοδο, ο οργανισμός, με τις νέες συνθήκες του διεθνούς περιβάλλοντος που διαμορφώθηκαν, καλείται να διαδραματίσει ρόλο σε περιφερειακές συγκρούσεις (εθνικού ή θρησκευτικού μη διακρατικού χαρακτήρα). Η αύξηση του αριθμού των συγκρούσεων οδήγησε σε αύξηση των ειρηνευτικών επιχειρήσεων του ΟΗΕ.

Η Ελλάδα από το 1950 μέχρι σήμερα αντιμετωπίζει θετικά τις παρεμβάσεις του οργανισμού για τη διατήρηση της ειρήνης και την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας, συμμετέχοντας ενεργά στη συγκρότηση δυνάμεων προς εξυπηρέτηση των σκοπών αυτών. Παρά τις περιορισμένες δυνατότητές της σε ανθρώπινο δυναμικό, έχει συμμετάσχει σε Ειρηνευτικές Επιχειρήσεις του ΟΗΕ με

τμήματα ή παρατηρητές, στην Κορέα, το Κονγκό, το Κουβέιτ, τη Σομαλία, την πρώην Γιουγκοσλαβία, την Αλβανία, τη Βοσνία, την Κύπρο, το Βόρειο Ιράκ, τη δυτική Σαχάρα, τη Γεωργία-Αμπχαζία, την Αιθιοπία-Ερυθραία και το Σουδάν. Η εκλογή της, ως μη-μόνιμο μέλος τη διετία 2005-2006, στο Συμβούλιο Ασφαλείας των ΗΕ, καταδεικνύει την υποστήριξη των υπολοίπων μελών του οργανισμού και την εμπιστοσύνη προς τη χώρα μας.

Σήμερα η χώρα μας συμμετέχει στην επιχείρηση στο Λίβανο (United Nations Interim Force in Lebanon - UNIFIL): Με την κατάπαυση του πυρός και το πέρας των εχθροπραξιών στο Λίβανο (Αύγουστος 2006), ξεκίνησε η αποχώρηση των Ισραηλινών και η σταδιακή αντικατάστασή τους από τις Λιβανικές Ένοπλες Δυνάμεις με την αρωγή διεθνούς δυνάμεως υπό την αιγίδα των ΗΕ. Δημιουργήθηκε μια διεθνής ναυτική δύναμη η οποία εκτελεί περιπολίες και έλεγχο του θαλάσσιου και εναέριου χώρου έξω από τα χωρικά ύδατα του Λιβάνου (12 νμ.) με σκοπό την απαγόρευση διακίνησης παρανόμου οπλισμού και συναφών υλικών προς τον Λίβανο, σε συνεργασία με τις αρχές και για υποβοήθηση αυτών. Η Ελληνική συμμετοχή περιλαμβάνει μία μονάδα επιφανείας του ΠΝ (Πυραυλάκατο ή Κανονιοφόρο), ένα αρματαγωγό κατόπιν αίτησης και επιτελή στο Επιτελείο της UNIFIL (Naqura).

7.4. Πλαίσιο Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ)

Ο ΟΑΣΕ αποτελεί ένα διευρυμένο Forum διαλόγου στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ασφάλειας. Από το 1994, ο οργανισμός που έως τότε ήταν διάσκεψη, προικοδοτήθηκε με εξουσίες και αρμοδιότητες, γεγονός που τον κατέστησε βασικό εργαλείο προληπτικής διπλωματίας. Παράλληλα και προκειμένου να ανταποκριθεί στις νέες προκλήσεις, ο ΟΑΣΕ μετεξελίχθηκε σε μόνιμο θεσμό περιφερειακού χαρακτήρα. Έχει αναλάβει αποστολές σε πολλές χώρες του πρώην Ανατολικού Συνασπισμού με στόχο την πρόληψη συγκρούσεων και διαχείριση κρίσεων, την επίβλεψη εκλογών, την οικοδόμηση δημοκρατικών θεσμών και την προώθηση του σεβασμού ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η Ελλάδα ως ένθερμος υποστηρικτής των βασικών αρχών του ΟΑΣΕ και του Δεκάλογου του Ελσίνκι, εφαρμόζει πιστά τις δεσμεύσεις που έχει αναλάβει, τόσο στο πλαίσιο του Κειμένου Βιέννης όσο και της Συνθήκης CFE (Συνθήκη Μείωσης Εξοπλισμών στην Ευρώπη). Υποστηρίζει τη μετατροπή του ΟΑΣΕ σε όργανο για την πρόληψη των συγκρούσεων και τη διευθέτηση των κρίσεων αν και στερείται νομικής προσωπικότητας. Στο πλαίσιο των αποστολών του ΟΑΣΕ η Ελλάδα συμμετείχε το 2017 στις αποστολές στο Κόσοβο (Mission in Kosovo), στα Σκόπια (Mission in Skopje), στην Ουκρανία (Special Monitoring Mission to Ukraine) και στην αποστολή στα Ρωσικά σημεία ελέγχου στο Γκούκοβο

και στο Ντονέσκ (*Observer Mission at the two Russian Checkpoints Gukovo and Donetsk*). Συνολικά η συμμετοχή της φτάνει στα 31 άτομα⁶⁹.

7.5 Βαλκάνια

Ο βαλκανικός χώρος, μετά τις εξελίξεις στο Κοσσυφοπέδιο και τη διάλυση της πρώην Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από έντονη αστάθεια. Η Αλβανία εγείρει κατά καιρούς το θέμα των Τσάμηδων ενώ στις σχέσεις μας με την ΠΓΔΜ κυριαρχεί το ονοματολογικό. Η Βουλγαρία αποτελεί πλέον μέλος του ΝΑΤΟ. Στο νότιο τμήμα της κατοικεί Μουσουλμανική μειονότητα που αριθμεί ένα και πλέον εκατομμύριο και παρέχει πεδίο τουρκικής επιρροής στα πολιτικά και στρατιωτικά πράγματά της. Οι υπόλοιπες Βαλκανικές χώρες είναι δέκτες μιας πολιτικής και οικονομικής διείσδυσης από πλευράς της Τουρκίας στο πλαίσιο του προαναφερόμενου «νέο-οθωμανισμού». Η Σερβία, λόγω της κοινής θρησκείας παρέχει πρόσφορο πεδίο για συνεργασία.

Η μορφή της Στρατιωτικής Διπλωματίας θα πρέπει να είναι αυτή της στρατιωτικής συνεργασίας η οποία θα αποσκοπεί στην εξισορρόπηση της Τουρκικής επιρροής και ισχύος αλλά και στην πρόληψη μελλοντικών συγκρούσεων με τις χώρες αυτές, με απώτερο σκοπό τη δημιουργία μιας μορφής «περιοχής άμεσης επιρροής». **Ειδικότερα** επιδιώκεται η προώθηση και διατήρηση καλών σχέσεων, η εποικοδομητική συνεργασία και η επίλυση των προβλημάτων και των διαφορών με ειρηνικά μέσα, στοχεύοντας:

- Στη διμερή αμυντική συνεργασία μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας που θα εδράζεται στο σεβασμό των υφιστάμενων συνόρων και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας. Επιδιώκεται παράλληλα, η ολοκλήρωση των διαδικασιών για την αποκατάσταση πλήρους ελέγχου των Αλβανών οικονομικών προσφύγων στην Ελλάδα, ώστε με τη συνεργασία των ελληνικών και αλβανικών αρχών να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά η εγκληματικότητα.

- Στην υποστήριξη των ενεργειών της διεθνούς κοινότητας για την ολοκλήρωση της εφαρμογής της ειρηνευτικής συμφωνίας για τη Βοσνία - Ερζεγοβίνη και στην εμμονή για την εφαρμογή της ειρηνευτικής διαδικασίας για το Κόσσοβο.

- Στη διατήρηση καλών διμερών σχέσεων που έχουν οικοδομηθεί με την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (FYROM / Former Yugoslavian Republic of Macedonia) και καταβολή κάθε δυνατής προσπάθειας εξάλειψης των ζητημάτων εκείνων που υποκρύπτουν αλυτρωτικές βλέψεις κατά της χώρας μας.

⁶⁹ ΟΑΣΕ, <https://www.osce.org>

- Στην προώθηση στενής αμυντικής συνεργασίας μεταξύ της Ελλάδας και των λοιπών Βαλκανικών χωρών, η οποία μπορεί να επεκταθεί σε κοινές ασκήσεις των Ενόπλων Δυνάμεων.
- Στην ανάληψη ουσιαστικού ρόλου για την προώθηση των διαδικασιών της «Συνεταιρισμού για την Ειρήνη» (PfP/Partnership for Peace) στις χώρες της Βαλκανικής.
- Στη διατήρηση στενών σχέσεων στον οικονομικό, πολιτικό και, υπό προϋποθέσεις, αμυντικό τομέα με Βαλκανικές χώρες.
- Στην προσέγγιση των χωρών της Βαλκανικής με την ευρωπαϊκή πραγματικότητα.

7.6 Ανατολική Ευρώπη

Στο χώρο της ανατολικής Ευρώπης, αναπτύσσει διμερείς αμυντικές συνεργασίες και παρακολουθεί το επίπεδο των πολιτικών σχέσεων με τις χώρες αυτές. Η χώρα μας θεωρεί ότι οι σχέσεις συνεργασίας της Ρωσίας, της Ουκρανίας και των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης με την Ευρωπαϊκή Ένωση, το NATO και τις ΗΠΑ, επιβεβαιώνουν τις ευρύτατες αλλαγές που έχουν επέλθει στα θέματα ασφάλειας και δημιουργούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την ενίσχυση της Ευρω-Ατλαντικής συνεργασίας και την προώθηση της ευρωπαϊκής, αλλά και της παγκόσμιας ασφάλειας και σταθερότητας.

7.7 Μέση Ανατολή – Μεσόγειος

Νέα δεδομένα έχουν πλέον διαμορφωθεί στην περιοχή της ΝΑ Μεσογείου. Από την εξεύρεση υδρογονανθράκων, στις αραβικές εξεγέρσεις και την οικονομική κρίση Ελλάδας και Κύπρου και από τον εμφύλιο σπαραγμό στη Συρία στις μεταναστευτικές ροές προς την Ευρώπη, που φαλκιδεύουν τη συνοχή της. Παράλληλα, Τουρκία και Αίγυπτος φαίνεται να επαναοριοθετούν θέσεις, σχέσεις και προτεραιότητες, ο Λίβανος να γίνεται θύμα της Συρίας, ενώ εσχάτως αναπτύσσεται μία δυναμική –ή τουλάχιστον προσδοκία- αποκλιμάκωσης, και γιατί όχι επίλυσης ζητημάτων (χρόνιων και μη), που ταλανίζουν την περιοχή.

Η ελληνική ενεργειακή ατζέντα, στην παρούσα φάση, απλώνεται από τη διαμετακόμιση και την αποθήκευση έως και την παραγωγή υδρογονανθράκων. Πιο συγκεκριμένα, επιζητά την εμπλοκή της στη διαμετακόμιση αερίου από πηγές της Ανατολικής Μεσογείου στη Γηραιά Ήπειρο. Η επιλογή της Ελλάδας που είναι μέλος της Ευρωπαϊκής οικογένειας, προσφέρει μεγαλύτερη αξιοπιστία, προβλεψιμότητα, άρα και ασφάλεια σε σχέση με άλλες επιλογές. Η υπό διαμόρφωση «ενεργειακή συμμαχία», το φερόμενο ενεργειακό τρίγωνο Ελλάδας-Κύπρου-Ισραήλ, προβάλλει ως μονόδρομος στην παρούσα φάση, εκτιμάται όμως ότι θα έχει καλύτερες

προϋποθέσεις ευόδωσης των στόχων της με τη συμμετοχή περισσότερων κρατών της περιοχής, με κλειδί σε αυτή την εξίσωση την Αίγυπτο⁷⁰.

Η Στρατιωτική Διπλωματία θα πρέπει να προσδώσει την δική της προστιθέμενη αξία χρησιμοποιώντας την μορφή της στρατιωτικής συνεργασίας με τους παίκτες της περιοχής, επιδεικνύοντας παράλληλα τη βούλησή της για την προστασία των Ελληνικών συμφερόντων, με τη προβολή της στρατιωτικής της ισχύος. Ως επιθυμητό τελικό αποτέλεσμα του παραπάνω τρόπου ενεργείας, θα πρέπει να τεθεί η σύναψη συμμαχιών – έστω και περιορισμένου τοπικά και θεματικά περιεχομένου – καταρχήν με την Αίγυπτο και το Ισραήλ, με ταυτόχρονη αποτροπή μιας πιθανής Τουρκικής παρέμβασης στην υπό διαμόρφωση κατάσταση.

Η Ελλάδα επιδιώκει αμυντική συνεργασία με τις χώρες της Μέσης Ανατολής και τις αραβικές χώρες της Μεσογείου, καθώς, επίσης, με τις χώρες της περιοχής του Περσικού Κόλπου και της Αραβικής Χερσονήσου, σε θέματα εκπαίδευσης στελεχών, αμυντικής βιομηχανίας και ασκήσεων. Προωθεί και υποστηρίζει πρωτοβουλίες και ενέργειες για τη διατήρηση της ειρήνης, την αποκατάσταση αμοιβαίας εμπιστοσύνης, τη μείωση των εξοπλισμών, την ανάπτυξη της συνεργασίας μεταξύ των χωρών και την εξασφάλιση της σταθερότητας και ασφάλειας στην περιοχή. Τέλος ενισχύει την ελληνική ναυτική και αεροπορική παρουσία ιδιαίτερα στην Ανατολική Μεσόγειο και επιδιώκει την ανάπτυξη στρατιωτικής συνεργασίας με τη Ρωσία, τις χώρες του Εύξεινου Πόντου και της Υπερκαυκασίας, σε θέματα αμυντικής βιομηχανίας, εκπαίδευσης και μεταφοράς τεχνογνωσίας.

Εξαιρετικά αναβαθμισμένο με πολλές κοινές στρατιωτικές δράσεις, είναι το πρόγραμμα στρατιωτικής συνεργασίας και των τριών κλάδων των ενόπλων δυνάμεων Ελλάδας και Ισραήλ (κοινές ασκήσεις στον ελληνικό χώρο, συνεκπαιδεύσεις, ανταλλαγή επισκέψεων επιτελών, φοίτηση στρατιωτικών σπουδαστών σε ανάλογο επιπέδου σχολές κλπ). Μετά την έναρξη συνεργασίας με την Αίγυπτο, για θέματα που αφορούν στην ΑΟΖ, δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στην ανάπτυξη και της στρατιωτικής συνεργασίας. Επίσης, το Κατάρ κατά τα τελευταία χρόνια έχει αναπτύξει στρατιωτική συνεργασία με τη χώρα μας, σύμφωνα με την οποία το 2014, εκπαιδεύτηκαν στελέχη του Κατάρ, σε ελληνικές μονάδες πυροβολικού και τεθωρακισμένων.

7.8 Τουρκία

Η Τουρκία, με την αναθεωρητική της στάση, την αμφισβήτηση και συστηματική υπονόμηση των νομίμων κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδας, τις σε καθημερινή βάση παραβιάσεις του εθνικού εναέριου χώρου και τη διαστρέβλωση των αρχών του διεθνούς δικαίου, προσπαθεί να παραπλανήσει τη

⁷⁰ Φίλης Κ., 2013, Η στρατηγική της Ελλάδας στην Ανατολική Μεσόγειο με αιχμή του δόρατος την ενέργεια, <http://www.onalert.gr>

διεθνή κοινότητα και να δώσει την εντύπωση ότι υφίστανται σοβαρές διαφορές μεταξύ των δύο χωρών. Παράλληλα αμφισβητεί την ισχύ των συμφωνιών και συνθηκών που διέπουν τις μεταξύ μας σχέσεις κατά τον τελευταίο αιώνα. Επίσης επιχειρεί την πολιτική και οικονομική διείσδυση, προκειμένου να επιτύχει την οικονομική και στρατιωτική εξάρτηση γειτονικών χωρών όπως Αλβανία, η ΠΓΔΜ και η Βουλγαρία στο πλαίσιο του «νέο-οθωμανισμού» που συστηματικά προωθεί.

Η μορφή της Στρατιωτικής Διπλωματίας σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να αποβλέπει στην αποτροπή. Απαιτείται προς τούτο η συνεχής ετοιμότητα και η παραδοσιακή κινητοποίηση της στρατιωτικής ισχύος. Αναφορικά με τις υπόλοιπες δυνάμεις (δυνητικούς εχθρούς ή συμμάχους), η μορφή της στρατιωτικής συνεργασίας θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί με απώτερο σκοπό την εξισορρόπηση ισχύος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Δ»

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ - ΕΠΙΛΟΓΟΣ

1. Συμπεράσματα

Η Στρατιωτική Διπλωματία, στο πλαίσιο των υπόλοιπων διπλωματικών στόχων, λειτουργεί αδιάλειπτα και ακούραστα με πρωταρχικό σκοπό την ενδυνάμωση των διεθνών ερεισμάτων, τη διατήρηση επαρκών διεθνών συγκλίσεων και τη διατήρηση ή διεύρυνση ισχυρής θέσης και ρόλου. Και αυτό διότι το κράτος, όσο υπάρχει, είναι προορισμένο να λειτουργεί υπό συνθήκες ανταγωνισμού, να αγωνίζεται για να αποτρέψει τις απειλές κατά της επιβίωσής του και να διατηρεί δυνάμεις εξυπηρέτησης αυτών των σκοπών.

Η Στρατιωτική Διπλωματία εξελίχθηκε υπό το πρίσμα της αλλαγής των παραμέτρων του διεθνούς συστήματος. Οι μορφές που δύναται να λάβει είναι η φυσική κινητοποίηση της στρατιωτικής δύναμης με σκοπό την αποτροπή, στο πλαίσιο μιας ενδεχόμενης στρατηγικής πειθαναγκασμού η/και κατευνασμού, η δημιουργία συμμαχιών και συμφωνιών με σκοπό την εξισορρόπηση ισχύος ενός πιθανού αντιπάλου και η στρατιωτική συνεργασία είτε στις διμερείς σχέσεις με σκοπό την πρόληψη μελλοντικών συγκρούσεων είτε στο πλαίσιο των διεθνών οργανισμών με σκοπό την επίτευξη της διεθνούς ασφάλειας και την αντιμετώπιση διεθνών απειλών.

Η μορφή που θα λάβει είναι αποτέλεσμα της ανάλυσης και εκτίμησης του εκάστοτε αντιπάλου, αλλά και του επιδιωκόμενου σκοπού. Οι επιδιώξεις της και το τελικό επιθυμητό αποτέλεσμα θα πρέπει να καθορίζονται σαφώς και να είναι απόρροια μιας απόλυτα τεχνοκρατικής και ρεαλιστικής εκτίμησης της κατάστασης η οποία θα πρέπει να διαπνέεται από το όραμα της επίτευξης των εθνικών αντικειμενικών σκοπών αλλά και να σταθμίζει και προσμετρά τί είναι πραγματικά εφικτό κατά περίπτωση.

Η ύπαρξη πολλαπλών σχέσεων και διαύλων επικοινωνίας στην σημερινή εποχή δίνει την δυνατότητα στη Στρατιωτική Διπλωματία να αναπτυχθεί και να δώσει το απαιτούμενο «βάθος» στην εξωτερική πολιτική της Ελλάδας. Έτσι η Στρατιωτική Διπλωματία πέραν από τη διαχείριση των πολιτικοστρατιωτικών σχέσεων στο πλαίσιο του NATO αποτελεί μαζί με την οικονομική διπλωματία μια ξεχωριστή και σημαίνουσα παράμετρο της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής.

Η άμεση συνεργασία με τους άλλους παράγοντες άσκησης εξωτερικής πολιτικής, όπως η πολιτική, οικονομική και πολιτιστική διπλωματία, μπορεί να συντελέσει στην αύξηση του ειδικού βάρους και της επιρροής της χώρας μας στη διεθνή σκηνή, με σκοπό να ενισχύσει την προσπάθεια υπεράσπισης των εθνικών

συμφερόντων. Ουσιαστικά η Στρατιωτική Διπλωματία αποτελεί τη γέφυρα μεταξύ της διπλωματίας και της στρατιωτικής ισχύος. Τα όρια της καθορίζονται από την πολιτική εξουσία και ως εκ' τούτου οι στρατιωτικοί αντιπρόσωποι δεν ασκούν άμεσα διπλωματία, αλλά υλοποιούν πολιτικές αποφάσεις.

Στα σύγχρονα κράτη, οι ένοπλες δυνάμεις διαδραματίζουν σημαντικό και κρίσιμο κοινωνικό ρόλο. Αποτελούν το πιο οργανωμένο τμήμα της κοινωνίας, βρίσκονται πάντοτε στην αιχμή των τεχνολογικών εξελίξεων και αποτελούν την αιχμή του δόρατος σε πολλές εξωτερικές δραστηριότητες. Η εθνική ασφάλεια είναι συνάρτηση της ικανότητας, αποτελεσματικότητας και αξιοπιστίας των ενόπλων δυνάμεων ενώ οι ένοπλες δυνάμεις, βρίσκονται επίσης στην εφεδρεία για την αντιμετώπιση έκτατων γεγονότων, κρίσεων και συλλογικών διεθνών προσπαθειών.

Η διεθνοποίηση των αμυντικών επιλογών με συμμετοχές στα διεθνή αμυντικά σύμφωνα ή σε άλλους διεθνείς θεσμούς απαιτούν καταρτισμένα στελέχη που δύνανται να παρακολουθούν, να εκτιμούν και να εισηγούνται για τα αμυντικά δόγματα τόσο διεθνών φορέων (είτε συμμετέχουν σ' αυτούς είτε όχι) και φιλικών ή αντίπαλων κρατών. Με άλλα λόγια, οι ένοπλες δυνάμεις απαιτείται να είναι γνωστικά αυτοδύναμες σε ένα μεγάλο φάσμα θεωρητικών και πρακτικών ζητημάτων των διεθνών σχέσεων.

Οι ένοπλες δυνάμεις βρίσκονται σε άμεση, στενή και αποτελεσματική συνεργασία με όλες τις άλλες υπηρεσίες του κράτους για θέματα που σχετίζονται με τις αποστολές του στρατεύματος στο εξωτερικό. Αυτονόητη και κρίσιμη σημασίας για τη Στρατιωτική Διπλωματία, είναι και η στενή συνεργασία του στρατεύματος με το Υπουργείο Εξωτερικών και τις μυστικές υπηρεσίες. Στο ίδιο πλαίσιο, στα θέματα στρατιωτικής διπλωματίας, είναι αυτονόητη η ανάγκη για στενή συνεργασία, συντονισμό και συνεχή επικοινωνία μεταξύ των ανωτάτων στελεχών της στρατιωτικής ηγεσίας και των ανωτάτων στελεχών της πολιτικής ηγεσίας.

Η διεθνής θέση και ο ρόλος της Ελλάδας συναρτάται άμεσα με την ενεργή συμμετοχή στα διεθνή στρατιωτικά δρώμενα. Η Ελλάδα συμμετέχει σε δύο οργανισμούς, το NATO και την ΕΕ, των οποίων ο σημαντικότερος ρόλος στην μεταψυχροπολεμική εποχή είναι οι επεμβάσεις στις περιφέρειες. Οι επεμβάσεις αυτές, είναι λιγότερο «ειρηνευτικές» και περισσότερο ενέργειες αλλαγής της διακρατικής και ενδοκρατικής τάξης πραγμάτων. Υπό το πρίσμα αυτό, απουσία σημαίνει απουσία από το σύστημα διαμόρφωσης των περιφερειακών ισορροπιών ισχύος και συμφερόντων. Η Ελλάδα, όντας σε μια άκρως ευαίσθητη περιοχή, είναι προφανές ότι επηρεάζεται δραστικά από τις ανακατατάξεις των ισορροπιών στην περιφέρεια που ανήκει. Η συμμετοχή της, επομένως, είναι σχεδόν αυτονόητη.

Ο παραδοσιακός ρόλος των Ενόπλων Δυνάμεων, που μέχρι το πρόσφατο παρελθόν ήταν να μάχονται και να κερδίζουν πολέμους, έχει αλλάξει. Οι Ένοπλες Δυνάμεις της χώρας μας μπορεί να εμπλακούν και σε άλλου είδους

επιχειρήσεις, όπως οι προαναφερθείσες αποστολές υποστήριξης της ειρήνης, ανθρωπιστικής βοήθειας και αντιμετώπισης καταστροφών. Το γεγονός αυτό δημιουργεί επιπλέον ανάγκες εκπαίδευσης του προσωπικού, προκειμένου να ανταπεξέρχονται τα συμμετέχοντα τμήματά μας, στις αποστολές που τους ανατίθενται.

Στο νέο περιβάλλον ασφάλειας που συνεπικουρείται από εναρμονισμένες και αλληλοϋποστηριζόμενες πρωτοβουλίες μεγάλων διεθνών οργανισμών, η Ελλάδα, οργανικό μέρος όλων αυτών των οργανισμών και λόγω της θέσης της και της ώριμης πολιτικής της, πρέπει και μπορεί να βρίσκεται στο επίκεντρο των εξελίξεων με πρωτόγνωρα πρωταγωνιστικό ρόλο. Συνδυάζοντας τις εθνικές αμυντικές ικανότητές μας με τις κατ' ουσία ειρηνευτικές πρωτοβουλίες των μεγάλων οργανισμών, μπορούμε να συμμετέχουμε έμπρακτα στη διατήρηση ή αποκατάσταση της ειρήνης στις ευαίσθητες περιοχές.

Η ενίσχυση της Ελληνικής ναυτικής και αεροπορικής παρουσίας μέσω της σύναψης διμερών και διεθνών σχέσεων με τις χώρες της Μ. Ανατολής και με τις αραβικές χώρες της Μεσογείου συμβάλλει αποφασιστικά στην ισχυροποίηση της θέσεως της χώρας μας ως παράγοντας σταθερότητας και ασφάλειας στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και της ΝΑ Ευρώπης.

Μεγάλος αριθμός στελεχών υπηρετεί σε στρατηγεία και υπηρεσίες των διεθνών οργανισμών και της συμμαχίας αλλά και λαμβάνει μεμονωμένες αποστολές σε διάφορα θέατρα επιχειρήσεων. Η συμμετοχή αυτή στις δομές και στις διαδικασίες λήψεως αποφάσεων των υπερεθνικών αυτών αμυντικών μηχανισμών, που στοχεύουν στην αποτροπή απειλών και τη σταθερότητα κρίσιμων γεωστρατηγικών περιοχών απαιτεί επιδέξιους χειρισμούς και συνεχή εγρήγορση για τη διασφάλιση των εθνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων μας. Οι αξιωματικοί των Ενόπλων Δυνάμεων, μετατρέπονται σε φορείς άσκησης εθνικής πολιτικής (μέσω της Στρατιωτικής Διπλωματίας). Είναι φανερό ότι απαιτείται άριστη ενημερότητα και καλή προετοιμασία των στελεχών αυτών. Εκτιμάται ότι η κατάρτισή τους σε θέματα γεωστρατηγικής και διεθνών σχέσεων θα ήταν σημαντική. Η θεσμοθέτηση διαδικασιών και κριτηρίων επιλογής προσωπικού, προκειμένου να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις αυξημένες αυτές απαιτήσεις, καθώς και η διεθνολογική κατάρτιση των αξιωματικών των Ενόπλων Δυνάμεων, αποσκοπούν στο να εκπληρώνουν επιτυχώς τις ποικίλες αποστολές, που θα κληθούν να αναλάβουν στο μέλλον.

Η πρόοδος στον τομέα της Στρατιωτικής Διπλωματίας τα τελευταία χρόνια είναι ιδιαίτερα σημαντική και έχει αναβαθμίσει την Ελλάδα διεθνώς. Η διεύρυνση όμως των οργανισμών όπως το ΝΑΤΟ και η ΕΕ με νέα κράτη μέλη, δημιουργεί αντικρουόμενα συμφέροντα και περιπλέκει τις διεκδικήσεις / λήψεις αποφάσεων, που επιβάλλουν την ποιοτική, εάν όχι ποσοτική, αναβάθμιση της Στρατιωτικής Διπλωματίας στους συγκεκριμένους οργανισμούς. Πέραν αυτών όμως απαιτείται και

η δημιουργία αντίστοιχων φορέων παρακολούθησης των διεθνών εξελίξεων, σε μια προσπάθεια διαρκούς εγρήγορσης.

Η Ελλάδα πρέπει να αποσκοπεί στην υιοθέτηση νέων ιδεών, για διμερείς συνεργασίες μεταξύ κρατών, σε περιοχές υψηλής γεωστρατηγικής αξίας για τη χώρα, (πχ Βαλκάνια, Αν. Μεσόγειο), αλλά και να αξιοποιεί τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται για πολυεπίπεδες διπλωματικές συνεργασίες, με αναδυόμενες δυνάμεις (Κίνα, Ινδία κλπ), δίνοντας το μήνυμα ότι μπορεί να δραστηριοποιηθεί και εκτός του ΝΑΤΟ και της ΕΕ. Η ορθή εφαρμογή της Στρατιωτικής Διπλωματίας στα ανωτέρω πεδία ενδιαφέροντος είναι δυνατόν να αποτελέσει ένα νέο «πολλαπλασιαστή ισχύος», που θα προσδώσει νέα διάσταση στις αποστολές και τα έργα των ενόπλων δυνάμεων, για τα οποία θα πρέπει να υπάρξει κατάλληλη προετοιμασία.

Σύμφωνα με τα όσα αναφέρθηκαν ο κύριος στόχος της στρατηγικής της Στρατιωτικής Διπλωματίας είναι να εμφυτέψει στο συνειδητό και υποσυνείδητο κάθε δυνητικού αντιπάλου της χώρας, ότι ήμαστε χώρα που μπορούμε να προσφέρουμε τη δική μας εθνική προστιθέμενη στρατηγική αξία σε όλους τους διεθνείς οργανισμούς αλλά και στις διμερείς μας σχέσεις προβάλλοντας παράλληλα την αποφασιστικότητα μας, στην περίπτωση που διακυβεύονται τα εθνικά μας κυριαρχικά δικαιώματα.

2. Προτάσεις

α. Κατάλληλη αξιοποίηση της Στρατιωτικής Διπλωματίας στις διμερείς σχέσεις για την αντιμετώπιση της διαμορφούμενης κατάστασης στο εγγύς περιβάλλον όπως παρακάτω:

- Τουρκία

Στην Ειρήνη: Βασική επιδίωξη πρέπει να αποτελεί η επίτευξη της αποτροπής με την προβολή της στρατιωτικής ισχύος. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με εκτέλεση ασκήσεων στις οποίες προβάλλεται το υψηλό επίπεδο εξοπλισμού, ετοιμότητας και εκπαίδευσης καθώς και η δυνατότητα πρώτου πλήγματος το οποίο θα αποτρέψει τον αντίπαλο από ανάληψη επιθετικής ενέργειας. Παράλληλα θα πρέπει να γίνεται εκμετάλλευση των ΜΜΕ για την προβολή του επιχειρησιακού έργου των ενόπλων δυνάμεων ενώ συχνές δηλώσεις της πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας θα καθιστούν ξεκάθαρη τη βούληση των ενόπλων δυνάμεων να ενεργήσουν άμεσα και δυναμικά.

Σε Περίοδο Έντασης - Κρίσης: Άμεση κινητοποίηση των ενόπλων δυνάμεων στην περιοχή ενδιαφέροντος, για επίδειξη δυνατότητας και βούλησης ενεργείας. Κινητοποίηση των υπολοίπων ενόπλων δυνάμεων για επίδειξη δυνατότητας και βούλησης επίτευξης «δεύτερου πλήγματος». Παράλληλα θα πρέπει να γίνει προβολή του δικαίου της χώρας αλλά και των δυνατοτήτων και

αποφασιστικότητας των ενόπλων δυνάμεων μέσω των επισήμων αλλά και ανεπισήμων στρατιωτικών εκπροσώπων στα διάφορα FORA (πρεσβείες, συμμαχικά στρατηγεία, διεθνείς οργανισμοί).

- Βαλκανικές χώρες

Αναβάθμιση της στρατιωτικής συνεργασίας με τις χώρες των Βαλκανίων και ανάληψη πρωτοβουλίας οργάνωσης ετήσιων συναντήσεων σε επίπεδο Υπουργών Άμυνας, αλλά και ανωτάτων και ανωτέρων Αξκών.

Υπογραφή διμερών συμφωνιών για τη στρατιωτική εκπαίδευση, εκτέλεση στρατιωτικών ασκήσεων αλλά και οργάνωση σεμιναρίων και δραστηριοτήτων που να αφορούν στη επίλυση κοινών προβλημάτων και αναβάθμιση των στρατιωτικών αποστολών στις πρεσβείες μας στις χώρες αυτές, προκειμένου να δύνανται να αναλάβουν και να φέρουν εις πέρας προγράμματα που να αφορούν στην ανάπτυξη και αξιοποίηση στρατιωτικών υποδομών των χωρών αυτών, με αντίστοιχη προσφορά στρατιωτικής τεχνογνωσίας, υλικού και εκπαίδευσης.

- Στην ΝΑ Μεσόγειο

Αναβάθμιση της στρατιωτικής συνεργασίας με την Αίγυπτο (εκπαίδευση στελεχών σε ΑΔΙΣΠΟ και ΣΕΘΑ και συνεκπαίδευση τμημάτων).

Συνέχιση της στρατιωτικής συνεργασίας με το Ισραήλ και αναβάθμισή της με την εκμετάλλευση της επιχειρησιακής εμπειρίας και τεχνογνωσίας που διαθέτει ο Ισραηλινός Στρατός. Υπογραφή συμφωνιών που να αφορούν στρατιωτική εκπαίδευση, εκτέλεση διακλαδικών ασκήσεων (ναυτικές και αεροπορικές δυνάμεις), οργάνωση επισκέψεων επιτελικών ομάδων για ανταλλαγές απόψεων σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος, ανταλλαγή καινοτόμων λύσεων, καθώς και ενημέρωση σε επιχειρησιακά θέματα και μεθόδους υποστήριξης οπλικών συστημάτων και μέσων.

Ενίσχυση της ναυτικής και αεροπορικής παρουσίας στην περιοχή με φανερή την πρόθεση της εξασφάλισης των εθνικών συμφερόντων.

β. Επιδίωξη σύναψης ή αναβάθμισης συμφωνιών στρατιωτικής συνεργασίας με χώρες που βρίσκονται στον ενεργειακό άξονα Καύκασος - Μεσοποταμία - Περσικός Κόλπος, καθώς και περαιτέρω στρατιωτική προσέγγιση με τις ανερχόμενες γεωστρατηγικά χώρες (Κίνα, Ινδία, Πακιστάν, Βραζιλία), πέραν της υφιστάμενης οικονομικής και πολιτιστικής συνεργασίας.

γ. Λεπτομερής σχεδίαση και ορθολογιστική συμμετοχή της Ελλάδας σε δραστηριότητες διεθνών οργανισμών (ειρηνευτικές αποστολές, αποστολές υποστήριξης ειρήνης, κλπ), ώστε να συμμετέχει στους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων των οργανισμών αυτών. Η συμμετοχή αυτή αποτελεί μεν αναγκαιότητα,

αλλά θα πρέπει να γίνεται με αυστηρά κριτήρια, διότι κάθε συμμετοχή δεν επιφέρει υποχρεωτικά αύξηση του κύρους της χώρας. Η συμμετοχή σε επιχειρήσεις στρατιωτικής διπλωματίας οι οποίες αποτυγχάνουν, δεν αποτελεί αναβάθμιση του ρόλου των ενόπλων δυνάμεων και ούτε βέβαια της ίδιας της χώρας.

δ. Δημιουργία κατάλληλου εκπαιδευτικού κέντρου για την ενημέρωση και εκπαίδευση των στελεχών που πρόκειται να στελεχώσουν αντίστοιχες θέσεις στο εξωτερικό ή στο εσωτερικό, σε θέματα διεθνών σχέσεων, διπλωματίας, γεωπολιτικής και γεωστρατηγικής ανάλυσης, διεθνές δίκαιο κλπ. Η εκπαίδευση κρίνεται απαραίτητη για την υποστήριξη και τον χειρισμό των εθνικών θεμάτων σε επίπεδο διεθνών οργανισμών, διμερών σχέσεων αλλά και της ανάπτυξης και άσκησης δυναμικής στρατιωτικής διπλωματίας από τη χώρα.

3. Επίλογος

Η Στρατιωτική Διπλωματία αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της διπλωματίας ενός κράτους, και ενδεχομένως, στα χέρια ενός ικανού διπλωμάτη, ένα ισχυρότατο έρεισμα εκπλήρωσης ζωτικών πολιτικών στόχων στις διμερείς και πολυμερείς σχέσεις. Απαιτείται όμως αυτοδυναμία σε γνωστικό επίπεδο, αυτοπεποίθηση για τον υψηλό κοινωνικό ρόλο των ενόπλων δυνάμεων στη ζωή ενός σύγχρονου κράτους και συνειδητοποίηση του πόσο ζωτικός-κεντρικός είναι ο ρόλος των ενόπλων δυνάμεων στην εκπλήρωση των στόχων της εθνικής στρατηγικής, την ασφάλεια και την κοινωνική ευημερία ενός κράτους.

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

Χαράλαμπος Αμπατζίδης
Σχης (ΜΧ)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

«Α» Βιβλιογραφία

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Berringe, G.R., *Διπλωματία: Θεωρία και Πρακτική*, Αθήνα: Τουρίκης, 2007

Cottey, A., & Forster, A., Reshaping Defense Diplomacy: New Roles for Military Cooperation and Assistance, *Adelphi Paper 365*, Volume 44, New York: Oxford University Press for IISS, January 2004. Ανάκτηση στις 12 Φεβρουαρίου 2018 από <http://www.informaworld.com/smpp/content~db=all~content=a714027947>

Hickman, K., *Circling the Globe: The Voyage of the Great White Fleet*, Τελευταία ενημέρωση 2017, 09 Νοεμβρίου. Ανάκτηση στις 16 Μαρτίου 2018 από <https://www.thoughtco.com/voyage-of-the-great-white-fleet-2360854>

Mearscheimer, *The tragedy of Great Powers politics*, New York-London: W. Norton & Company, 2001

Morgenthau J. Han, *Politics Among Nations*, 5th Edition, New York: Alfred A. Knopf, 1973

United States Department of State, Office of the Historian, *1830–1860: Diplomacy and Westward Expansion*. Ανάκτηση στις 26 Φεβρουαρίου 2018 από <https://history.state.gov/milestones/1830-1860>

Waltz, Kenneth, *International structure, national force, and the balance of world power*, The Free Press, 1967

Williams, E.S., *Cold War, Hot Seat: A Western Defense Attaché in the Soviet Union*, London: Robert Hale, 2000

Αλειφαντής, Σ., *Διεθνής Ασφάλειας και Παγκοσμιοποίηση*, Αθήνα:ΕΙΡΜΟΣ, 2000

ΓΕΕΘΑ, *Δόγμα Πολυεθνικών Επιχειρήσεων*

Ηλιοπούλος, Η., & Σκιαδάς, Δ., Πολιτικο - στρατιωτικές σχέσεις και Αμυντική Διπλωματία. Θεωρητική, συγκριτική και θεσμική ανάλυση, *Θέματα Πολιτικής και Άμυνας* 20, Αθήνα:ΙΑΑ, Σεπτέμβριος 2004

Ήφαιστος, Π., *Οι διεθνείς σχέσεις ως αντικείμενο επιστημονικής μελέτης στην Ελλάδα και στο εξωτερικό*, Αθήνα: Ποιότητα, 2009

Ήφαιστος, Π., *Ο Ρόλος των Ενόπλων Δυνάμεων στις Σύγχρονες Διεθνείς Σχέσεις*, ΕΛΕΣΜΕ, Τελευταία αναθεώρηση 2003, 07 Νοεμβρίου. Ανάκτηση στις 16 Απριλίου 2018 από http://www.elesme.gr/elesmegr/periodika/t11/t11_05.htm

Κολιόπουλος, Κ., *Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*, Αθήνα:Ποιότητα

Κουσκουβέλης, Η., *Θεωρία Διεθνών Σχέσεων. Η αποτροπή και πυρηνική στρατηγική στον ψυχρό πόλεμο*, Αθήνα:Ποιότητα, 2000

Κουσκουβέλης, Η., *Εισαγωγή στις Διεθνείς Σχέσεις*, Αθήνα: Ποιότητα, 2010

Κυριακίδης, Κ., *Από τον Μάχαν στον Κόρμπετ: Θεωρίες Ναυτικής Ισχύος και Διαχρονική Εφαρμογή Ναυτικής Στρατηγικής στις Ελληνικές Θάλασσες*, http://www.geetha.mil.gr/media/1.vima-ell-strat-skepsis/naytiki_stratigiki.pdf

Κωνσταντίνου, Δ., *Οι νέες αποικιακές δυνάμεις του 18^{ου} αιώνα*, (2013, 21 Ιουνίου), Ανάκτηση στις 18 Μαρτίου 2018 από

<https://istoriatexnespolitismos.wordpress.com/2013/06/21/oi-vees-atpoukiakēs-dynameis-tou-18ou-ai/>

Μίλεσης, Σ., *Υπόθεση Δον Πασίφικο*, Ινστιτούτο Πειραιϊκών Μελετών. Δημιουργήθηκε 2013, 08 Ιουνίου. Ανάκτηση στις 10 Μαρτίου 2018 από <http://pireorama.blogspot.com.cy/2013/08/don-pacifico-affair.html>

Μπόση, Μ., *Ζητήματα Ασφάλειας στη Νέα Τάξη Πραγμάτων*, Αθήνα: Παπαζήση, 1999

Νικολαΐδης, Θ., *Στρατιωτική Διπλωματία στον 21ο Αιώνα (Νέες Ιδέες – Εξελίξεις – Προοπτικές)*, *Διακλαδική Επιθεώρηση* 19, Θεσσαλονίκη:ΑΔΙΣΠΟ, 2011

Ντόκος, Θ., *Εγχειρίδιο Διεθνών Σχέσεων και Στρατηγικής*, Αθήνα:ΕΛΙΑΜΕΠ, 2002

ΟΑΣΕ, *Annual Report 2017*. Ανάκτηση στις 29 Απριλίου 2018 από <https://www.osce.org/annual-report/2017?download=true>

Παρίσης, Ι., *Η Ευρωπαϊκή Άμυνα και Ασφάλεια στη Μεταψυχροπολεμική Εποχή*, Αθήνα:Τουρίκη, 1997

Παρίσης, Ι., *Η Ευρώπη της Άμυνας*, Αθήνα: Έκφραση Πολιτισμού, 2010

Πλατιάς, Α. & Κολιόπουλος, Κ., *Thucydides and the Origins of Strategy*, Hurst-Columbia:University Press, 2009

Ραγιές, Ι.Α., *Η συμμετοχή της Ελλάδας σε επιχειρήσεις υποστήριξης της ειρήνης. Θέματα Πολιτικής και Άμυνας* 10, Αθήνα:ΙΑΑ, Απρίλιος 2001

Ραγιές, Ι., Α., *Αμυντική και Στρατιωτική Διπλωματία, η γέφυρα μεταξύ Διπλωματίας και Στρατιωτικής Ισχύος*, Αθήνα:ΕΛΙΑΜΕΠ, 2002

Ραγιές, Ι.Α., *Δημόσια Διπλωματία & Στρατηγική Επικοινωνία σε Πολυεθνικές Στρατιωτικές Επιχειρήσεις Διαχείρισης Κρίσεων*, Αθήνα:Σταμούλης, 2014

Ραγιές, Ι.Α., & Ευριβιάδης, Μ., *Ερμηνευτικό Εγχειρίδιο Αγγλικών Όρων Στρατιωτικής Διπλωματίας*, Αθήνα:Σιδέρης/ΙΑΑ, 2000

Σιγουλάκης, Δ., *Στρατιωτική Διπλωματία & Χειρισμός Κρίσεων, Στρατιωτική Επιθεώρηση*, Σεπ-Δεκ 2014

ΥΕΘΑ, *Αμυντική Στρατηγική Αναθεώρηση*, 2001

ΥΕΘΑ, *Η Στρατιωτική Διπλωματία*. Δημιουργήθηκε 2010, 25 Φεβρουαρίου. Ανάκτηση στις 12 Μαΐου 2018 από <http://www.mod.mil.gr/mod/el/content/show/90/653>

ΥΕΘΑ, *Λευκή Βίβλος*, 2014

Φίλης Κ., *Η στρατηγική της Ελλάδας στην Ανατολική Μεσόγειο με αιχμή του δόρατος την ενέργεια*. Δημιουργήθηκε 2013, 19 Οκτωβρίου. Ανάκτηση στις 26 Απριλίου 2018 από <http://www.onalert.gr/stories/i-stratigiki-tis-elladas-stin-anatoliki-mesogeio-me-aixmi-tou-doratos-tin-energeia/29550>